БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 142 (4626). 1960 ч. июнь 19, воскресенье | Өртээ 20 көп.

СЭКП ТК-НЫҢ ИЮЛЬ ПЛЕНУМУНГА ТӨЛЕПТИГ УЖУРАЖЫР

СЭКП ТК-ның июль 13-те ажыттынар Пленумунга алдар болдурган чарыш бүгү чуртта калбарган. Бистиң областың ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмей төөгүлүг чеди чылдың ийиги чылының программазын эрестиг күүседир дээш демиселге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип ап, улам бедиткен хүлээлгелерни ап турар.

Бо чылдың эрткен беш айларының дургузунда областың чурт үлетпүрүнүң шугумунда бүдүрүлге черлериниң коллективтери нийти продукция бүдүрериниң планын 108,2 хуу күүседип, пландан дашкаар 8 муң тонна хөмүр дашты, 600 муң килловатт шак электроэнергияны, 2900 кубометр ажыг тудугга хереглээр материалдарны, 280 муң рубльдиң белен хеп аймаан, 170 муң рубльдиң ыяштан кылган эт-херекселдерин, ол ышкаш 50 тонна ажыг колбаса кылыгларын, 200 тонна ажыг сүттү бүдүрүп үндүрген.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер болгаш продукцияның бот-үнезин чигедир талазы-биле социалистиг хүлээлгезин областың үлетпүр бүдүрүлгелериниң хөй нуруузу ажыр күүсеткен.

Бистиң областа элээн каш бүдүрүлгелер 7 чыл планында көрдүнген онаалдаларны күүседир талазы-биле 1961—1962 чылдарның планында көрдүнген деңнелди чедип алган. Аңаа Элегестиң шахта эргелелиниң, Чадаананың, Шуурмактың үлетпүр комбинаттарының, Кызылдың колбаса фабриказының коллективтери болгаш өске-даа бүдүрүлге черлери хамааржыр. Үстүнде ады үнген бүдүрүлгелер чартык чылдың онаалдазын июнь айның баштайгы он хонуунда-ла күүседипкен. Ол ышкаш областың автотранспорт организациялары нийтизи-биле 5 айларның онаалдазын ыракта ажыр күүсеткеннер. Ооң иштинде Минусинск АТК-зы чүък сөөртүлгезиниң 5 ай планын тонна-километр талазы-биле 141,3 хуу, көдээ ажыл-агыйның автобаазазы 150,7 хуу, облпотребсоюзтуң АТК-зы 121,4 хуу күүсеткен. Тыва автотрестиң шугумунда автоажыл-агыйлар чыл эгезинден бээр 87,6 тонна чүъкту пландан ажыр сөөрткен болгаш 151,2 тонна кывар чүүлдү камнап алган.

«Тыва кобальт» руда эргелелиниң коллективи капитал тудугларның 5 ай планын 110 хуу, ооң иштинде чуртталга тудугларының планын 128 хуу күүсеткен. Ол коллектив СЭКП ТК-ның июль Пленумунга уткуштур күш-ажылчы ээлчегге туржуп, июль 13-ке чедир 1700 дөрбелчин метр чуртталга шөлүн ажыглалга киирер болгаш рационализаторжу саналдарны калбаа-биле ажыглап тургаш, 100 муң рубль түңнүг камналганы чедип алырын хүлээнгеннер.

СЭКП ТК-ның Пленумунга алдар болдурган социалистиг чарыш областың өске-даа үлетпүр бүдүрүлге черлеринде улам калбарып турар. Кызылдың № 2 чүък АТК-зының, автосептелге заводунуң, Туранның болгаш Чадаананың үлетпүр комбинаттарының коллективтери Пленумнуң ажыттынар хүнү—июнь 13-ке чедир 7 айларның онаалдаларын күүседир деп хүлээнгеннер.

Партияның XXI съездизиниң үндүрген шиитпирлерин амыдыралга боттандырары дээш, бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң хереэн улам дүргедедир дээш демиселге төрүттүнген чаа патриоттуг шимчээшкин болур коммунистиг күш-ажылдың коллективи, бригадазы болгаш шалыпчызы деп бедик атты чаалап алыр дээш чарыш бистиң областың үлетпүр бүдүрүлге коллективтеринде, колхоз, совхозтарында база улам калбарып турар. Ол бедик ат дээш чарышка 100 ажыг бригадалар, цехтер киржип турар болгаш ооң иштинде 21 бригадаларга коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп атты, 140 ажыг мурнакчыларга күш-ажылдың шалыпчызы атты тывыскан.

Коммунистиг ёзу-биле чурттаар, ажылдаар болгаш өөренир, ол бедик атты чедип алырынга төлептиг болур дээш областа калбарган чарыштың дугайын бистиң солунувустуң бо хүнгү номериниң үшкү арнында парлаттынган материалдар чугаалап турар.

Оон-биле кады областың үлетпүр болгаш транспорт организацияларының ажылында бар улуг четпестерни демдеглээри чугула. Кызылдың ыяштан нарын чүүлдер кылыр фабриказы (директору эш Валов), Сизимниң ыяш ажыл-агый чери (директору эш Скобеев), Сарыг-Септиң райүлетпүр комбинады (директору эш Есипов) болгаш өске-даа чамдык үлетпүр бүдүрүлге черлери эрткен 5 айларның бүдүрүлге планын күүсетпээн. Ол коллективтер чыл эгезинден бээр 800 муң рубльдиң үлетпүр продукциязын чедир бербээннер.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер болгаш бүдүрүп турар продукцияның бот-үнезин чигедир талазы-биле планныг онаалдаларын үстүнде ады үнген болгаш өске-даа чамдык коллективтер ыракта күүсетпээннер. Ооң кол чылдагааны болза, бүдүрүлгеге рационализаторжу саналдарны калбартпайн, хөй күш чарыгдаттынар ажылдарны механизастаар хемчеглерни албайн турарында болур.

Ажыл-агый организацияларынга партийжи удуртулганың методун улам сайзырангайжыдарын болгаш экижидерин бүгү партия организацияларындан СЭКП ТК негеп турар. Областың үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылында улуг четпестерниң бар болуп турары СЭКП-ниң чамдык райкомнарының талазындан бүдүрүлгелерниң иштинче ам-даа ханылап кирбейн, ажыл-херекти кыры-биле эреңгей удуртуп, совет болгаш ажыл-агый организацияларының ажылын холгаарлаар хожудаңгай методтан ам-даа чарылбайн, партия эге организацияларының, ажыл-агый удуртукчуларының багай ажылы-биле эптежип турары-биле тайылбырлаттынар. Моон чижээнге ылаңгыя СЭКП-ниң Каа-Хем, Тес-Хем, Тожу болгаш Таңды райкомнарын айтыры чугула. Ол районнарның хамаарылгазында турар бүдүрүлге черлериниң ажылчын, албан-хаакчыларының ортузунда партийжи массалыг, кижизидилге ажылы ам-даа куду деңнелде болуп турар.

СЭКП ТК-ның Пленумунга төлептиг ужуражыры дээрге, ажыл-херекте ам-даа бар болуп турар четпестерни үндезини-биле чайладып, ол хүнге чедир план күүсетпээн, хожудаңгай ажылдыг чаңгыс-даа коллектив, чаңгыс-даа кижи турбазын дээш ажылдаары, ол дээш бүгү-ле курлавырларны болгаш күштерни мобилизастаары болур.

Агитаторлар хуралы

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» колхозунда партияның эге организациязы ында агитаторлар хуралын чоокта чаа эртирген. Аңаа 25 агитаторлар киришкеннер. Агитаторларның аразында көдээ-агыйның тускай эртемниглери болгаш өске-даа интеллигентилер киришкеннер.

Ук хуралга чылдың баштайгы айларында агитаторларның кылган ажылының түңнелин чугаалашкан. Аңаа ында агитпункт эргелекчизи эш Серен-Доржу агитпунктуның кылган ажылдарын чугаалаан.

Илеткелчи болгаш хуралга чүве чугаалааннар эмнелге эргелекчизи эш Трофимов, фельдшер Алюшина Чадамба болгаш өске-даа бодунуң хөй-нийти хүлээлгезин күүсетпейн онаашкан участоктарынга барбайн турар агитаторларны шүгүмчүлээн. Ол ышкаш эки ажылдап турар агитаторлар эштер Самбуга, Лаптев, Ким-оол болгаш өске-даа эштерни демдеглээн.

Агитаторларның ол хуралы агитация ажылының талазы-биле агитаторларның дуржулгазын солчуурунга дузалыг болган.

Ам сорулга болза, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязының, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң Бүгү-эвилел Чөвүлел хуралының материалдарын болгаш партияның, чазактың иштики база даштыкы политиказынга хамаарышкан чугула директиваларны, медеглелдерни, областың, районнуң, колхозтуң бо хүннердеги сорулгалары-биле холбаштырып таныштырары, планныг сорулгаларны күүседиринче чонну организастаары болурун ук хуралга демдеглээн.

Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң Бүгү-эвилел чөвүлел хуралы

Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының пленарлыг хуралы Москвага, Кремльдиң Улуг ордузунга июнь 17-де болуп эрткен. Көдээ ажыл-агыйның бүдүрүкчү күштериниң улам ыңай хөгжүдериниң эң чугула чүүлү болур көдээ ажыл-агыйны чорударының эртемге үндезилээн системазын болгаш машиналарның системазын бүдүрүлгеге нептередир дугайында айтырыг талазы-биле саналдар үргүлчүлээн.

Белорус ССР-ниң «Любанский» совхозунуң директору **З. Н. Модин** бодунуң саналын кургадып турар черлерни шиңгээдип алырының айтырыгларынга холбаштырган.

Кустанай областың «Железнодорожный» совхозунуң кол агроному **Е. Е. Гордузов** эртемге үндезилээн системаны нептередири-биле кур черлерлиг ажыл-агыйларның мурнунда ажыттынып турар перспективалар дугайын, андарган черлерниң үнүш дүжүткүр чоруун камгалап, хевээр артырар дугайын чугаалаан.

1956—1959 чылдарда совхоз 16 миллион пуд ажыг тарааны ажаап алган. Эрткен чылын 60 муң гектар тарааның га бүрүзүнден 16,1 центнер тарааны аңаа өстүрген. Совхозка барааннығ тарааны бүдүрери-биле кады ийиги кур чер—мал ажылы чедиишкинниг хөгжүп, база шиңгээттинип турар, мал ажылы чоокку чылдар иштинде ажыл-агыйга улуг бот-дензини немээр.

Кукуруза талазы-биле Бүгү-эвилелдиң эртем-шинчилел институдунуң директору **А. И. Задонцев** кукурузаны бүдүрүлгеге нептередир болгаш оку соңгу талакы районнарже калбартыры чер ажылының системазында чугула айтырыг болур деп демдеглээн. Ону шын өстүрүп турар черлерде ажыл-агыйлар мал чемнериниң талазы-биле бергедээшкиннерге таварышпайн турар. Чуртта кукуруза тарылгалары 1953 чыл-биле деңнээрге алды катап көвүдээн. Хайнак үрезиннерни нептередир талазы-биле улуг ажыл чоруттунган.

Украинаның «Киевский» деп сураглыг совхозунуң кол зоотехниги **М. Я. Корж** санал берген. Совхозтуң коллективи эът бүдүрерин көвүдедиринге бүгү-ле аргаларны четче ажыглаарынче чүткүп турар, а ындыг аргалар бисте хөй деп оратор чугаалаан.

Малдың ажаалгазын бүрүнү-биле механизаставышаан, совхоз хаваннарны семиртип азыраарын сайзырангайжыдар таалзы-биле улуг ажылды чорудуп турар. Ында ажылдап кылдынган төлевилел ёзугаар бир мал турар черниң өртээ 250-500 рубль турганындан 150-160 рубль чедир оон өртээн чигеткен хаван кажааларын тудуп турар. Хаван эъди бүдүрериниң чеди чыл планын үш чыл иштинде күүседир деп совхозтуң коллективи шиитпирлээн.

Шайны, цитрус культураларны, виноградтың бедик сорттарын, чимистерни бүдүреринге субтропиктерниң чаягаар бүткен байдалдарын максимальдыг ажыглаарынче Грузин ССР-ниң көдээ ажыл-агый эртемнер Академиязының президентизи **М. Н. Сабашвили** бодунуң саналын холбаштырган.

Чер ажылының эртемге үндезилээн системазын нептередири Ыраккы Чөөн-чүкке онза ужур-дузалыг деп Амур областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң начальниги **Л. И. Безус** демдеглээн. Чүге дээрге бо зона өл-шыгының, чырыының, чылыының, элбекшилиниң болгаш хөрзүннерниң туруш байдалының талазы-биле чурттуң өске районнарындан дыка ылгалып турар.

Эстон ССР-ниң Эртемнер академиязының президентизи **И. Г. Эйхфельд** бодунуң саналын Прибалтика республикаларының көдээ ажыл-агыйын специализастаарының айтырыгларынга холбаштырган. Аңаа колдуунда сүткүр болгаш үрелиг малды өстүрери специализастаттынар. Тараа, лён бүдүрери калбаа-биле хөгжүүр. А Литвага болгаш Латвияга — свекла база хөгжүүр.

Латви ССР-ниң Диелплатонский дуржулга станциязының директору **Т. А. Плахотин** эвээш дүжүттүг мал чеми культураларны кукуруза-биле солууру, комплекстиг механизацияны, чер кырынга силостаашкынны, а ол ышкаш малды азыраарының чаа аргаларын ажыглаары экономика талазы-биле улуг ажыктыг чорукту берип турарын тодаргай чижектерге көргүскен.

Чурттуң хоочун эртемденнериниң бирээзи—академик **К. И. Скрябин** индирге үнүп келген.

—Көдээ ажыл-агый малдарының аарыыр чоруун дыка кудурадырын чедип алган, хөй-хөй үнелиг препарат-антибиотиктерни, өзүлдеге идиг болур чүүлдерни тургускан, 120 ажыг муң кижилиг ветеринар ажылдакчыларының улуг ажылдарының түңнелдерин эртемден тодаргай фактылар-биле көргүскен. Чоокку чылдар иштинде азырал малдарның аарыгларының чамдык хевирлери чуртка бүрүнү-биле узуткаттынган турар.

Эртемден түңнелинде мынча деп чугаалаан:

— Тайбыңны болгаш улустарның тайбың кожа-хелбээ догуннаашкының хандырарынче угланган шылгараңгай даштыкы политика дээш, бистиң улузувустуң аас-кежиинге чурттуң иштинге чоруткан канчаар-даа аажок улуг ажыл дээш бистиң алдарлыг Коммунистиг партиявыска болгаш Совет чазаавыска мен, партия кежигүнү эвес, хоочун эртемден байыр чедиреримни чөпшээреп көрүңер.

Воронеж областың Ново-Усманск райкомунуң секретары **М. А. Ржаксенский** эртемге үндезилеттинген сүмелерни амыдыралга боттандырары чер ажылының культуразын болгаш мал ажылының продуктулуун дыка бедидеринге дузалаан деп демдеглээн.

Болгарияның Улус Республиказының көдээ ажыл-агый министри **Иван Прымов** индирге үнүп келген. Чугула айтырыгларны чугаалажырынга киржири-биле чалааны дээш Совет чазакка болгаш эш Н. С. Хрущевка чүректиң ханызындан өөрүп четтиргенин чөвүлел хуралга келген социалистиг чурттарның төлээлериниң өмүнээзинден ол илереткен. Чеди чыл планын күүседиринге чедиишкиннерлиг болур дугайында изиг күзелин эш Прымов чугаалаан.

Социалистиг чурттарның, Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарының найыралы болгаш Коммунистиг партияның алдары кылдыр эш Прымовтуң чедирген байырын диниттиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Даргалакчы эш Мацкевич олурушканнарның өмүнээзинден эш Прымовтуң чугаалааны чылыг сөстери болгаш күзелдери дээш өөрүп четтиргенин илереткен.

Туркмен ССР-ниң көдээ ажыл-агый министри **Д. Н. Ниязов** республикада хүлээп алдынган чер ажылының системазының дугайын чугаалаан. Кол адырлар болза, хөвен ажылы болгаш одарладып азыраар мал ажылы болур.

Кустанай областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң начальниги **А. А. Пан** сөөлгү алды чыл иштинде областа болган канчаар-даа аажок улуг чаартылгалар дугайын чугаалаан. Дөрт миллион ажыг гектар кур болгаш куруккан черлер шиңгээттинип алдынган. Дөрт чыл иштинде бараанныг тарааның бүдүрүүшкүнү чеди катап көвүдээн. Мал ажылы база хөгжүп турар.

Азербайджан ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы **А. К. Оруджев**, Сталинград областың Палласовск районунуң Чапаев аттыг колхозунуң даргазы **Н. И. Кастрониченко**, Таджик ССР-ниң көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы **Г. А. Алиев**, Сталино областың дуржулга станциязының директору **К. П. Афендулов** болгаш Павлодар областың Ленин аттыг совхозунуң кол агроному **Б. В. Полянский** олар чөвүлел хуралга база санал бергеннер.

Оон соонда ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министри **В. В. Мацкевич** түңнел чугаа кылган. Чөвүлел хуралдың секцияларының ажылынга 3500 ажыг эртемденнер, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери болгаш практиктери киришкен деп министр дыңнаткан. Чөвүлел хуралдың материалдарын тускай ном кылдыр парлап үндүрер деп министерство шиитпирлээн.

Чөвүлел хурал агрономнарга, зоотехниктерге, чер тургузукчуларынга, ветеринария эмчилеринге, инженерлерге, механиктерге, ажыл-агыйның бүгү-ле тускай эртемниглеринге Кыйгырыг хүлээп алган.

Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң Бүгү-эвилел чөвүлел хуралын хагдынган деп чарлаан.

(СЭТА).

Тамбов область. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Евгения Ивановна Андрееваның даргалап турары Мичуринск районунуң Коминтерн аттыг колхозу бодунуң чедиишкиннери-биле бүгү чуртта сураглыг болуп турар. Чеди чылдың ийиги чылында ол көдээ ажыл-агыйның малчыннары чаа-чаа чедиишкиннерни чедип ап турарлар. 5 айларның дургузунда колхозка ортумаа-биле инек санындан 1208 килограмм сүт сагдынган. Эът бүдүрериниң талазы-биле көдээ ажыл-агый артели мурнуку хевээр-ле областың бирги черинде чоруп турар. Чоокта чаа колхозка ооң мал ажылын хөгжүдеринге чедип алган чедиишкиннери дээш СЭКП обкомунуң болгаш облкүүскомунуң шилчиир Кызыл тугун тывыскан.

Чурукта: Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Е. И. Андреева колхозтуң аныяк малчыннары-биле чугаалажып олур.

Фото Г. Удольцовтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Күрүнеге—улам хөй дүктү!

Хойдан-на 4 кг дүк

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында хой кыргылдазының ажылы хайнышкынныг чоруп турар. Июнь 15-ке чедир кыргыза чогуур хойнуң барык 50 хуузу кыргыттынган.

Кадарып турар хоюнуң күш-деңгилдези эки хойжулар арбын дүктү ап турар. Чижээ, «Коммунизмче орук» колхозтуң хойжузу эш Д. Седен чартык нарын дүктүг 349 кыс хойну кадарып турар. Ооң хойларының кыргылдазы чаа эгелээн болгаш баштайгы кыргыттынган хой бүрүзүнден 4 килограмм чартык нарын дүк алдынып турар. Седен эрткен чылын хой бүрүзүнден 3 кг дүк алган болза бо чылын ол чедиишкинин улам быжыглап шыдааны ол-дур.

Ол колхозтуң хойжузу эш К. Кончуктуң хайнак ирттериниң кыргылдазы амдызында эгелевээн-даа болза, ортумаа-биле баш бүрүзүнден 4 кг чартык нарын дүктү алырын хойжу бүзүредип турар. «Большевик» колхозтуң хойжузу эш Балчыр кыс хой бүрүзүнден 1,7 кг бөдүүн дүктү ап, база багай эвес көргүзүглүг болган.

Организастыг күш-ажыл

СҮГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Каа-Хем районда «Совет Тыва» колхозтуң хойжулары часкы (баштайгы) кыргылда үезинде хой бүрүзүнден ортумаа-биле 1,9 кг дүктү ап турар. Ч. Дамба ышкаш чамдык кадарчылар хойдан 3 килограмм ажыг дүктү ап турар.

Колхоз сөөлгү хүннерге чедир күрүнеге 4,5 тонна эки шынарлыг дүктү саткан. Хой кыргылдазында бирээзи-ле 11 хачыларлыг ийи агрегат, хол хачыларлыг 20 ажыг кижи ажылдап турар.

Малдың продуктулуунуң бедик болуру чайгы семиртилгеден чугула хамааржыр. Колхоз баштаар чериниң даргазының оралакчызы эш Дармажааның редакцияга дыңнатканы болза:

— Баштайгы кыргыттынган дөрт муң ажыг хой эки оът-суггаттыг черлерже чайлаглаттынган. Сүт-бараан фермазы база көшкен, аныяк инектер Баян-Колдуң болгаш Ондумнуң чайлагларында.

ҮРБҮН. (Телефон-биле). СЭКП Төп Комитединиң июль Пленумунга белектиг ужуражыры дээш совет кижи бүрүзү каш дапкыр күженишкинниг ажылдап турар. Чаа-Хөл районда «Найырал» колхозтуң колхозчулары хой кыргылдазын организастыг чорудуп турар. Колхоз баштаар чериниң даргазы эш Намайның редакцияга дыңнатканы болза:

— Бистиң малчыннарывыс бо чылын чүгле часкы кыргылдага безин хойдан ортумаа-биле 2,2 кг дүктү ап турар. Колхозтуң мурнакчы малчыны эш Дизигирниң коданында 450 хой бар, ол ам хойдан-на 3 кг ажыг дүктү кыргып алган.

«Найырал» колхоз июнь 15-ке чедир күрүнеге 120 ажыг центнер дүктү саткан, ам-даа 180 хире центнерни садар деп турар.

Бо хүннерде колхоз тос муң ажыг хойну кыргаан. Арткан дөрт муң хире хойнуң кыргылдазында 12 хачыларлыг бир агрегат, хол хачыларлыг 73 кижи ажылдап турар.

Эрзинниң колхозтарында

17 тонна дүк дужааттынган

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозу бо чылын 30 муң чыгы хойну кыргып, күрүнеге 60 тонна дүктү дужаар хүлээлгелиг. Амгы үеде хой кыргылдазында 2 кыргылда агрегады болгаш хол хачызы-биле чүс чыгы колхозчулар ажылдап турар. Олар баштайгы 8 хүннерде 9000 хире хойларны кыргааш, күрүнеге 17 тонна дүктү дужааганнар.

Хой ажылының № 2 фермазының кыргыкчылары Дөмүр Чаптал, Лопсаң Барымаа, ол ышкаш № 1 болгаш № 3 хой фермаларының кыргыкчылары Далай Биликмаа, Бады Байыраа, Ензак Увала олар хол-биле хүнде 25-тен 41 чедир хойларны кыргып, шалыпчылар болуп турар. Колхозтуң № 3 хой фермазы (эргелекчизи Кыр Кан-оол) кыргылда пунктузун эки белеткеп, кыргылдаже организастыг кирген. Бо ферманың ажылдакчыларында кыргылдага киришпейн турар кижи чок болгаш олар 7091 хойну чүгле 10 хүннерде кыргыырын хүлээнип алган ажылдап турарлар.

Хой кыргыыр пунктуларда партияның көргүзүг агитациязы база эки тургустунган. Ында агитхуудустар доктаамал үнүп турар болгаш лозуң, плакат, көргүзүг самбыразы база бар. Дөрт шыырак агитаторлар быжыглаттынган, хой кыргылдазының графиги астынган. Төре-Хөлде кыргылда пунктузунуң агитатору эш Кенден беседаларны болгаш номчулгаларны үргүлчү эртирип, кылдынган ажылдарны кежээниң-не түңнеп турар.

Көжер кино болгаш колхозтуң В. Эренчинге удурткан уран чүүл бөлгүмүнүң киржикчилери кыргыкчыларга барып, оларның ажылынга дузалашпышаан, концертти үндүрүп берип турарлар. Хой кыргылдазынга эш Күнчүү эргелекчилээн № 1 хой фермазы кыргылдага белеткел чок ужурашканын демдеглээр херек. Бо фермада кыргылданың темпизи ам-даа ооржум болгаш чамдык малчыннар кыргылдага үргүлчү киришпейн, аалдарынга олуруп турар таварылгалар база бар.

• • •

Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозта хой кыргылдазы массалыы-биле чоруп турар. Колхоз күрүнеге 30 тонна дүк дужаар хүлээлгелиг. Төре-Хөлде болгаш Булуң-Теректе 2 электри агрегады болгаш хол-биле 60 колхозчулар ажылдап турарлар.

Июнь 10-га чедир 20 тонна 400 кг дүк дужааттынган. Булуң-Теректе кыргыкчылар 4340 хойдан 8670 кг дүктү кыргааш, күрүнеге дужааганнар. Ында хой кыргыкчылары Наазанмай, Янзытмаа, Серзинмаа олар хүнде 20-ден 26 чедир хойларны кыргып, мурнакчылар болуп турарлар.

Хой кыргылдазында киржип турар колхозчулар кыргылданы июнь 20-ге чедир доозуп, күрүнеге дүк дужаар хүлээлгезин СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир күүседирин хүлээнген ажылдап турар.

Чаагай дүжүттү өстүрүп алырынга

СҮТ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң тараазының хөй кезии азы 1025 гектар суггаттыг черлерде. Колхозтуң хову ажылының бригадазы амгы кол кичээнгейни чайгы суггарылгаже угландырып турар.

Үш кезек черде суггарылга звеноларын тургускан. Олар июнь 15-ке чедир 445 гектарның тараазын суггарган. Артельдиң бүдүрүлге планында гектардан 12 центнер дүжүт алыры көрдүнген, а тараажылар чайгы ажаалданы экижидип тургаш, тараа культураларының гектарындан ортумаа-биле 14 центнерни өстүрүп ажаарынга бүзүрелин илередип турар.

Кол мал чеми болур кукурузаны 100 гектарда олурткан. Ону ажаап өстүреринге эш Экер-оолдуң комсомол-аныяктар звенозу база кызымак ажылдап турар. Олар гектар бүрүзүнден 350 центнер ногаан массаны алырын хүлээнген, оларның сөзү боттуг ажыл-херектен карышпас.

Совхозка бистиң дузаламчывыс

Даг экспедициязының коллективи Таңды районнуң «Тиилелге» совхозунга сөөлгү чеди чыл иштинде шеф дузаламчызы көргүзүп келген. Коллективтиң кежигүннери часкы, чайгы база күскү кампаниялар үезинде дыштаныр-даа, аңаа ажыл хүннеринде совхозка барып ажылдап, совхозтуң техниказын септеп берип турар.

Чүгле бо чылын безин совхозка улуг дузаламчы көргүстүнген. Ховуга ажылдаар механизаторлар чурттаар үш эки шынарлыг вагончикти кылгаш, оларның турза чогуур черлеринге түс-тузунда сөөртүп чедирген. «ГАЗ-51» деп ийи автомашинаны, «ЗИЛ-120» деп автобусту септеп, автомашинаның ийи хааржаан кылып берген. Часкы хову ажылдарының хүннеринде коллективтиң 30 ажыг кежигүннери болгаш 5 автомашина совхозка янзы-бүрү ажылдарны кылып күүсеткен.

Совхозтуң тайгада белеткээн тудуг ыяжын тудуг участоктарынче сөөртүп бээри-биле чоокта чаа 4 лесовозту совхозче чоруткан. Даг экспедициязының коллективи совхозка шеф дузаламчызын моон соңгаар-даа көргүзер.

Каттыжып тур мен

«Тыва тудуг» трестинге элээн каш чылдарда дашчы ажылчын болуп, төрээн хоорайым сайзырадырынга бичии-даа болза, үлүүмнү киирип келдим. Хоорай тудуунуң бүгү ажылдакчыларынга, бүгү ажылчы чоннарга хоорай тудуунуң талазы-биле Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң Кыйгырыын номчуп таныжкаш, ол Кыйгырыгга каттыжып, ында айыткан сорулгаларны бүрүн деткип тур мен. Хоорай тудуунуң талазы-биле Бүгү-эвилел чөвүлел хуралын чыылдырган чорук, ажылчы чоннар дугайында, хоорайларны улам ыңай чечектелдир сайзырадыр дугайында Коммунистиг партиявыстың болгаш Совет чазаавыстың соксаал чок сагыш салыышкынының база бир тодаргай херечизи болуп турар, тудугжунуң хүнүнге белектиг ужуражыр, хоорай тудуунуң талазы-биле Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң Кыйгырыында айыткан сорулгаларны амыдыралга боттандырар дээш мээң ажылдап турар бригадамның кежигүннери хүн бүрүде бүдүн чартык норманы күүседирин, тудугнуң шынарын бедидерин хүлээнгеннер. Мен бодум хуумда хүн бүрүнүң нормазын 180 хуудан өрү күүседирин хүлээнгеш, ол сорулганы чедип ап тур мен.

О. КОМБУЙ-ООЛ,
дашчы-тудугжу.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Партчырыдыышкынында өөредилгениң түңнелдери

«Амгы үениң байдалдарында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын амыдыралга боттандырбышаан, партияның Улуг-Хем райкому бодунуң ажылын партийжи пропаганданы улам калбартырынче угландыр чорудкан. Агар политиканы, делегейниң ажылчын болгаш коммунистиг шимчээшкинин өөренир талазы-биле бөлгүмнерни немей тургускан болгаш оларга 100 ажыг кижи хаара туттунган. Чайгы үеде кижилер-биле ажылды кошкатпас сорулганы салып турар бис. Ам партия чырыдыышкынының четкизинде өөредилге чылы доозулганда, партияның болгаш чазактың шиитпирлерин шуут фермаларга, бригадаларга, организацияларга болгаш бүдүрүлге черлеринге тайылбырлап таныштырар ажылды күштелдирер.

Партия организациялары коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң өөредилгезинче, пропагандисчи кадрларны шилип алыр болгаш кижизидеринче кичээнгейни көрүндүргениниң түңнелинде партия чырыдыышкынының четкизинге чамдык чедиишкиннер чедип алдынган. Бөлгүмнерниң болгаш политшколаларның хөй нуруузунга өөредилге чылы элээн организастыг доозулган болгаш түңнел кичээлдерни бедик деңнелге эртиргилээн. Дыңнакчыларның хөй нуруузу түңнел кичээлдерге идепкейлиг киржип, ханы билиглерни чедип алганын көргүскеннер. Жданов аттыг, Ленин аттыг, «Күш-ажылдың хостуу» колхозтарда, Шагаан-Арыгның № 1, 2 школаларында партия организациялары ажылчы чонну кижизидер ажылче улуг кичээнгейни салган дээрзин түңнел кичээлдер көргүскен. Ында бөлгүмнерге кичээлдер организастыг эртип, дыңнакчылар кичээлдерни үспейн өөренип келгеннер. «Улуг-Хая», «Чодураа», «СЭКП-ниң XX съездизи» колхозтарда партия төөгүзүн өөренир бөлгүмнер эрткен чылдарга бодаарга, оортан дээре ажылдааннар. Ылангыя эш Будук-оол пропагандистээн бөлгүмүнге кичээлдер организастыг, бедик деңнелге эртип, өөренип турар материалдарны колхозтуң амыдыралы-биле холбаштырып турган. Оон түңнелинде өөрениринге күзээннерниң саны көвүдээн. Бир эвес өөредилге чылының эгезинде бөлгүмге 13 дыңнакчылар турган болза, өөредилге чылының төнчүзүнде 23 кижи чедир өскен.

Эш Прудникованың пропагандистээни политэкономия бөлгүмү, районда садыгның тодаргай экономиказын өөренир бөлгүм, кодээ ажыл-агыйы талазы-биле экономиктиг семинар өөредилге чылын база чедиишкинниг доозкан.

Кодээ ажыл-агый талазы-биле экономиктиг семинарны амыдырал-биле, дыңнакчыларның бүдүрүлгече ажыл-чорудулгазы-биле холбаштырган чорук практиктиг айтырыгларны хандыр өөренип көөр болгаш чедиишкинниг шиитпирлээр, ажыл-агыйының хөгжүлдезинге элээн идепкейлиг салдарны чедирер арганы оларга берип турар. Семинарның дыңнакчылары болгаш киржикчилери болза, агрономнар, зоотехниктер, мал эмнелгезиниң ажылдакчылары, фермалар эргелекчилери, бригадирлер, колхозтар даргалары, партия эге организацияларының секретарьлары, а ол ышкаш, районнуң партия, совет активи болуп турар. Бо өөредилге чылында «Эът бүдүрерин көвүдедир аргаларының дугайында» семинарны «Күш-ажылдың хостуу» колхозка, «Тараа бүдүрерин көвүдедир аргаларының дугайында» — «Чодураага», «Сүт бүдүрерин көвүдедир дугайында» — «Улуг-Хаяга» эрттиргилээн. Чазын семинарның киржикчилери хураганнарны доруктурарының сакманныг аргазын, тарылга үезинде кукуруза тарылгазының дөрбелчин-уяланчак аргазын танышкан. Июньнуң төнчүзүнде «Малдың быжыг чем суурун тургузарының аргаларының дугайында» айтырыгның талазы-биле семинарны эрттирери көрдүнген. Семинарларга айыткан хемчеглерниң канчаар күүселдинип, демдеглээн четпестерниң чайлаттынып турарын партия райкомунуң болгаш районнуң кодээ ажыл-агый инспекциязының ажылдакчылары хынап турар.

Бөлгүмнерге болгаш политшколаларга эрткен түңнел кичээлдер болза, дыңнакчыларның хөйү боттарының политиктиг билиин бедидеринче улуг чүткүлдүүн көргүскен.

Пропагандисчи кадрлар-биле ажылды элээн экижиткен. Өөредилге чылының дургузунда партия райкому оларның семинарларын 4 удаа эрттирген. Оон ангыда СЭКП обкомунуң чанынга организастаан семинарларга 18 кижи киришкен. Партия чырыдыышкынының кабинеди чугула материалдарны шилип алыр талазы-биле пропагандистерге чогуур дузаламчыны көргүзүп турган. 1960 чылда районнуң алган социалистиг хүлээлгелерин болгаш оларның ай санында күүселдезиниң түңнелдерин политөөредилгеге ажыглаар кылдыр пропагандистерге чорудуп берип турган. Бо бүгү болза, өөренип турар материалды быжыы-биле шиңгээдип алыр болгаш ону колхозтуң ажыл-херектери-биле сырый холбаштырар арганы дыңнакчыларга бергени чигзиниг чок.

Ындыг болза-даа районда политөөредилгени тургусканында улуг четпестер ам-даа чайлаттынмаан. СЭКП райкому, оон пропаганда болгаш агитация килдизи бүгү бөлгүмнерниң болгаш политшколаларның тода, план ёзугаар ажылдаарын чедип албаан, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң өөредилгезинге удуртулганы экижидерин партия организацияларындан четпес негеп турган. Оон чылдааганында хөй-хөй бөлгүмнерге кичээлдерни үзер, дыңнакчыларның хөй удаа кичээлдерге келбес чоруктары ховар эвес тургулаан. «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң Иштии-Хемде болгаш Арысканныг фермаларында агар политика бөлгүмнери сөөлгү үеде боттарының ажылын барык соксатканнар. «СЭКП-ниң XX съездизи» колхозта агар политика бөлгүмүнге (пропагандист эш Биче-оол) өөредилге чылының дургузунда чүгле 2 катап кичээл эрткен. «Х Улуг хурал» колхозта, райүлетпүр комбинадында, райэмнелгеде бөлгүмнерниң ажылы база-ла оортан дээредивес. Үстүнде айыткан бүдүрүлге, албан черлеринде парторганизацияларның секретарьлары кичээлдерге безин олурушпаан болгаш коммунистерниң, комсомолчуларның, тускай эртемниглерниң өөредилгезин сонуургап көрбээннер.

Партия чырыдыышкынының четкизиниң ажылында кол четпес чүүл болза, СЭКП ТК-ның доктаалынга дүүштүр ону эде тургузарын ам-даа оожум чорудуп турары болур. Кодээ ажыл-агыйының болгаш үлетпүрнүң тодаргай экономиказын өөренир бөлгүмнер тургустунмаан, колхозчуларның агротехника болгаш зооветеринарлыг өөредилгези чорувайн турар. Ындыг болганда өөредилгениң бүдүрүлге коллективтериниң амыдыралы-биле эң сырый холбаалыг бо хевирлериниң байлакшылдыг аргаларын ажыглап шыдаваан бис.

Марксизм-ленинизмниң теориязын бот-өөредилге-биле өөренип турарларның ажылы четпес организастаттынган, оларның ажылын эренгей контрольдап, лекцияларны болгаш беседаларны хаая чорудуп турган.

СЭКП райкому чаа өөредилге чылында партия кежигүнү эвес активтерни, ылангыя бүдүрүлге адырларының ажылдакчыларын өөредилгеже хаара тудуп тургаш, партийжи пропаганданы улам калбартыр сорулганы салып турар. 1960—1961 өөредилге чылында экономиктиг билиглерни пропагандалаарын күштелдирер, бөлгүмнерге болгаш экономиктиг семинарларга социализмниң политиктиг экономиязын база тодаргай экономиканың айтырыгларын өөренирин улам калбартыр деп турар бис.

Н. ЧИЧИНИН,
СЭКП Улуг-Хем райкомунуң
пропаганда болгаш агитация
килдизиниң эргелекчизи.

Мал чемнерин белеткээринче

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозу трактор-биле сиген кезер 6, аъттың сиген кезер база 6 машинаны, сиген бөлер 5 дырбаашты болгаш 2 тракторну септеп доосқан. Колхозчулар мал чемнери белеткээринге ажылдаар 45 аътты дыштандырган. Аът херекселдериниң септелгези доозулган.

Септелгеге М. Комбаа ирей, комсомолчу М. Торуй-оол, аныяк дарган Х. Төмүр-оол кончуг кызымак ажылдааннар. Сиген кезилдезинге ажылдаар кижилерниң болгаш техниканың күжүн таарыштыр тургускан. Колхозчулар чоокку үеде сиген кезилдезинче кирер деп турар.

О. БАВУУН-ООЛ.

АНТИБИОТИКТЕРНИҢ СОВХОЗТА ЗАВОДУ

Омск область. Лузинскиниң хаван өстүрер совхозунда эмнер цеги туттунган. Малга чем-биле кады берип турар, оон өзүлдезинге дузалаар эмнерни ажыглап турары малдың аарыыр чоруун эвээжедир болгаш оон продуктулуун улгаттырар. Ындыг янзы-биле мал чеминге холуштур сес рубльден ашпас өртектиг хемчээлдиң биомицинин хереглээни-биле хаван эъдинден 15—20 килограмм немелде деңзини алган.

Чурукта: лаборант И. Е. Якуничкина (солагай талада) болгаш улуг техник-лаборант Т. Д. Гуртова олар автоматтыг чемгерилгениң эмнииг чем чүүлүн белеткеп турлар.

Фото В. Липовскийниң. СЭТА-ның фотохроиказы.

ЛЕКТОРЛАР СЕМИНАРЫ

Политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир ниитилелдиң Тыва салбыры чоокта чаа делегей байдалының дугайында лекция номчуур лекторларның ийи неделя хуусаалыг семинарын эрттирген.

Семинарның киржикчилеринге дараазында темаларга лекцияларны номчаан: «Улустарның тайбын дээш демиселиниң күштелгени», «Коммунизм тургузуушкунунуң ленинчи планы болгаш ону боттандырар дээш СЭКП-ниң демисели», «Улус демократиязының чурттарында социализм тургузуушкунунуң чедиишкиннери», «Капиталистиг чурттарда амгы үеде коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкини», «Герман айтырыглары болгаш ону шиитпирлээриниң перспективазы» болгаш өске-даа элээн хөй темаларга лекцияны СЭКП обкомунуң лекторлар бөлүүнүң удуртукчузу эш Динга, СЭКП хооркомунуң лектору Лепешкин, Кызылдың башкы институдунуң башкылары эштер Байсутин, Долгопольская болгаш өскелер-даа номчааннар.

Семинарның киржикчилери боттарының ажылының дуржулгаларын солушканнар. Сөөлгү үеде ылангыя ССРЭ-ниң иштики болгаш даштыкы политиказының айтырыгларының талазы-биле лекция номчуурунга негелдениң улгатканын олар демдеглээннер.

Совет кижилерге ам үеде ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязының материалдары, эш Н. С. Хрущевтуң кылган илеткели болгаш түңнел чугаазы, коммунистиг күш-ажылдың бригадаларының шалыпчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының түңнелдери онза сонуурганчыг болуп турар.

Обласа ниитизи-биле чүгле бо чылдың май айда ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязының материалынга холбашкан темага 300 ажыг лекция номчуттунган, ынчалза-даа ол темага лекцияны номчуурунуң негелдези ам-даа улуг.

Лекторларның семинарын эрттирген чорук номчуттунуп турар лекцияларның санын көвүдетпишаан, шынарын улам бедидерин, бистиң областың ажылчы чоннарының янзы-бүрү темаларга лекция номчуурунга негелдезин улам долу хандырарынга улуг идигни бээр.

Делегей байдалының дугайында лекция номчуурунга ниитилел кежигүнү лекторларның семинарын эрттирер чугула ажылды чамдык районнарда политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир ниитилелдиң район салбырлары чугулалап көрбейн турар болгаш чамдык партия райкомнары ол салбырларның лекторларының семинарын эрттиририн шыңгыы негеп, боттуг дузаны чедирип турары сула деп чүвени демдеглезе чогуур. Бо эрткен семинарга Чөөн-Хемчик болгаш Өвүр районнардан чаңгыс-даа лектор келбээн, Улуг-Хем болгаш Барыын-Хемчик районнардан чаңгыс-чаңгыс лектор келгеннер.

Лекция пропагандазының идейлиг деңнелин бедидеринге СЭКП-ниң Төп Комитединиң «Амгы үениң байдалдарында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» доктаалынга онза сагыш салган деп чүвени үстүнде ады үнген партия райкомнарының ажылдакчылары бодаар ужурлуг.

Семинарны эрттирери дээрге номчуттунуп турар лекцияларның шынарын экижидеринге лекторларга бистиң боттуг дузавыс болур.

М. НИКОЛАЕВА.

Өвүржүлерниң бот-тывынгыр талантыларының көргүзүү

Район төвү Хадагайты суур улуг наадым хүнүнде чүве ышкаш байырлыг шинчи кире берген турган. Воскресеньеде бот-тывынгыр уран чүүлдүң район көрүлдезинге киржир дээн кижилер лозуң плакаттар-биле көрүштүг каас кылдыр шимээн машиналарда олурупкан колхозтардан ырлыг, хөглүг четкилеп кээп турганнар.

Бот-тывынгыр уран чүүлдүң район көрүлдези Культура бажыңынга эгелээн. Район төвүнүң болгаш колхозтардан келгилээн коллективтерниң аразында бирги чер дээш маргылдаа бүдүн хүн дургузунда үргүлчүлеп келген. Көрүлдениң түңнелинде бирги черни «Торгалыг» колхозта кодээ клубтуң бот-тывынгыр уран чүүлүнүң коллективи алгаш, 300 рубльдиң бараны-биле шаңнаткан. Ийиги черни «Коммунизмче оруу» колхозта кодээ клубтуң уран чүүл коллективи алган.

Көрүлдеге киришкен 180 ажыг кижиниң иштинден уран чүүлге талантылыг кижилер дыка хөй болгулаан. Олар боттарының талантызы-биле көрүкчү чонну магадаткан. Эң шилиндек, талантылыг болгулаан ийи-чаңгысты номерлерин күүсеткен 18 кижилерге өртектиг шаңналдарны тывыскан.

Торгалыг кодээ клубтуң бот-тывынгыр уран чүүл коллективиниң репертуары эң-не солун болгаш байлак болган. Колхозчу кыстар Түлүш Анайбан биле Кара-кыс Дагба оларның ырлааны кайгамчык солун болган. Пионер Тамара, Кара-кыс оларның боттарының чогааткан «Саанчылар» деп танцызын күүсеткени дыка солун болган. Ол ышкаш клуб эргелекчизи Кызыл-оол база-ла бодунуң чогааткан «Чылгычылар» деп танцызын күүседирге көрүкчүлерниң адыш часкаашкыны үзүктел чокка диңмиреп турган. Ол-ла клубтуң киномеханиги Бадый-оол көрүлдеге ырлаар болгаш шүлүк чугаалаар талазы-биле талантылыг болган.

«Коммунизмче оруу» колхозта кодээ клубтуң бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмүнүң киржикчилери хөй уругларлыг ие Аранмаа Шаалы, библиотека эргелекчизи Балган оларның ырлааны база улуг үнелээшкинни чаалап алган. Ол колхозтуң тудуг бригадазының тудугжузу Моңгуш Доржу бодунуң чогааткан «Сууржулга» деп шүлүүн уран мергежилдиг номчаан. Шура Чалзанмаа «Мао Цзе-дун дугайында» кыдат ырны эки ырлаан. Ол-ла колхозтуң колхозчузу 17 харлыг Биче-кыс ырлаар талазы-биле онза салым-чаяанныын көргүскен.

Өвүржүлерниң район көрүлдези бедик көдүрлүүшкүн-биле болуп эрткен. Олар чеди чылдың планныг сорулгаларын күүседир дээш демисешпишаан, бот-тывынгыр уран чүүл талазы-биле боттарының талантызын бедидип турар-дыр деп чүвени бо көрүлдеге көргүскен. «Коммунизмче оруу» колхозтуң даргазы эш Шаалы клубтуң бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмнериниң ажылын боду-биле удуртпушаан, бо талазы-биле база-ла улуг ажылдарны кылган. Ол уран-чүүл бөлгүмүнүң киржикчилериниң кедер хевин садарынга 5 муң рубльди үндүрүп берген. «Кызыл тук» колхозта партия эге организациязының секретары эш Баазаң көрүлдеге белеткенир талазы-биле улуг дузаны чедирген.

«Торгалыг» колхозтуң даргазы эш Мирчин, ында партия эге организациязының секретары эш Кечил-оол клубтуң бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмүнүң ажылынга бичии-даа дуза чедирбээн. Чаңгыс торгу тон даарадып алыры-биле баштаар черден акша дилээрге эш Мирчин бербээн. Эш Мирчин болгаш Кечил-оол бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмнериниң ажылынче сагыш салбайн турар.

М. ЧАСКЫМ.

Херээженнерниң киржилгези улуг

«Мурнакчы» колхозтуң төвү Бай-Тайга районда көрүштүг, улам-на калбарып турар суурларның бирээзи. Суурнуң тудуунга чүгле эр улус эвес, оон-биле кады колхозчу херээженнерниң аңаа идепкейлиг киржип турарын онзалап айтыры чугула. Херээженнерден тудуг бригадазында 60 ажыг кижи доктаамал ажылдап турар.

Бригаданың бажың дранказы катар, штукатурлаар, чугайлаар эвеноларында Бичеңей, Доорушпан, Деспижек, Кара-кыс, Хажыт, оон ыңай дашчыларның иштинде Севилбаа, Хирлиг, Дадыйман, Бадыма ышкаш ажылга мергежилдиг, продукцияның эки шынары дээш демиселчи херээженнерни бызанчыларның-даа, сөөртүкчүлерниң-даа аразындан көргүзүп болур.

Херээженнер чүгле тудуг ажылында идепкейни илередип турар эвес, артель бүдүрүлгезинде оларның киришпейн турары ажыл участогу чок. Чижээ, мал ажылында колхозчуларның кол нуруузу херээженнер. Олардан хову ажылында 50 ажыг кижи ажылдап турар.

Колхоз бүдүрүлгезинде үлегерлиг ажылдап турар херээженнерни хөйнү көргүзүп болур. Чижээ, кадарчы Балаштай 249 хоюндан 253 хураганнарны менди доруктурган. Ол ышкаш саанчы Кавылмаа 12 инектериниң бызааларын менди албышаан, беш айларның иштинде инек бүрүзүнден 478 кг сүттү сагган.

Херээженнерниң ол бүгү чедиишкиннери партийжи-организастыг болгаш масса-политиктиг ажылдың көргүзүү болур. Бо талазы-биле колхозта херээженнер чөвүлели база багай эвес ажылдап турар.

С. ШЫДЫРАА.

С. ТОКА

КУЛЬТУРАНЫҢ КҮШТҮГ ЧЕПСЭЭ

17

(Эгези № 140 (4624) «Шын» солунда).

— Шын-шын, шаандакы күштүг карага дөмейлеп болбас але—Тажы —деп чазамырлап кагдым.

— Оо, анаа канчап дөмейлээр боор!

Хову дег болган ужурунда кудумчу-кадымчы-даа барымдаалавайн, эрик кырындан шуут-ла хараган, терезиннерни караннадыр, дээвиир, кажаа чок ийи-чаңгыс бажыңнарны эрте халыткаш, бичежек 4 өрээлдиг казанактың чанынга чедип келгеш, Тажы «Штеериниң» доктаадыпты. Келгеннерни оран-савазынга чедиргеш, Төп Хораага чедип кээп, суртаал килдизин болгаш бижик чогаадырының тускай комизин чыып, ук ажылды боттандырарының тодаргай бодалын кылып алдывыс.

Хамыктың мурнунда Леонид Покровскийге баштаткан эртемденнер болгаш дыл комизиниң кежигүннери кожууннар кезип, чугаа-домактың аялгазын, чоннуң ол дугайында саналын өөренири-биле үңгүлээн. Оон кээп келгеш, Кызылга дыка үр ажылдааш, тыва бижиктиң Сагаан олагайының төлевилелин кылып дооскан.

Төп Хораага бадыладырынга чедир эдип чазаарын дыл эртемдени Александр Пальмбахка дааскан, ынчангаш бижик чогаадырының кол үргези ол эштиң салым-хуузунга аашкан турган.

Үжүктеривистиң чогаалы чүү болду монар, Александр Адольфович? Бадылаар өйү чедип келген эвес чүве бе?—деп, дөспес чүве дег, эштиң хүннүң-не «сыындырыпла» тур мен.

Кижим кезек ыттавайн олургаш, холунда бизи чок карандажының бажын дыргактары-биле бизей «сүвүртүп» алгаш, черле чаңының аайы-биле думчуунче каш тыртынып чоруй, арай шагжоок каттырбышаан, карактарын чивеңнеди аарак олура:

— Мен бодаарымга, черле шын айтырыг салдыңар! Ол дугайында база дыка сагыш човап тур мен—деп, «ылап чугаалавас болза, сөс оскундуруп чадавас эвеспе» дээн ышкаш, мүн-не тывазыг аялга-биле чугааланып үнду. Оон демги курзуктай бизеп алган карандажы-биле, чогаадып турар үжүктери-ле боор он, бир-ле дырлагар чүвелерни саазын кырынга угулзалап эгелеп чоруй, соксап кааш, менче көрген аайы-биле—дарга черле ол, черле ол дээр, кажан кая-даа кагбас, «черле шын», «черле ылап», «черле ындыг эвес»—дээш олуруп бээр кижим, ам база-ла «черле»—деп эгеледи. Шаптык кыдыазы-биле дыңнап олур мен.

Хөй-хөй кижилер-биле, демги эштер Бегзижап, Бак-Көк, Седбол база өске-даа даргалар-биле чугаалашкаш, Тываның үжүктери үжеңден черле шоолуг ашпас деп бодадым, чүү деп бодаар силер, эш Тока?—деп айтырды.

— Мен ол дугайында ам дээреде кандыг-даа харыы берип шыдавастыр мен, харын саналыңар дүрген доозуп көрүңер. Намның Төп Хораазынга ону удавас көөр дээн чүве—деп кагдым.

— Ындыг-дыр, ынчаарга менде бир айтырыг тыпты берди, болур бе?—деп, Пальмбах мындыг.

— Ажырбас, ажырбас, салыңар-салыңар—дидим.

— А тыва үжүктү чогаадырда кандыг бижикти үндезилеп алыры деп айтырыг кончуг чугула болуп турар-дыр. Намның Төп Хоразының саналы маңаа дөн чугула-дыр—диди.

— Ол черле чугула айтырыг-дыр. Бир эвес оон аайын тывар болзувусса, тыва бижикти чогаадырынга база-ла чиик. Советтиң шаанда, хувискаал мурнунда, бижик чок чораан улустары, латинчиткен түүрк үжүктерни ажыглап турар чүве дээн, бистер оон үлегерин база-ла ажыглаар дугайын өөренип көрзүвүссе кандыгыл?—деп, удур айтырдым.

— Бодалыңар черле шын-дыр. Чаа бижиктиң төлевилелин агаардан алыр эвес, черле бир черниң, мурнай бижик чогааткан улустуң үлегерин алыры чугула апаар—дигеш, Александр Пальмбах калбак кара кыдыраашты чада салгаш,—бистиң бирги төлевилел кылдыр чогаадып кылганывыс 29 үжүктеривис бо тур ийин—дээш, «авам», «асам»—деп тывалап бадырды. Бодум база-ла «а», «в», «с»—деп адагылап, саазын, карандаш туткаш, бижигилеп көрдүм, эптии сүргей болду.

Бир минниип көөримге, Пальмбахтың мойнунда халбактанып алган ошкаан, оон-даа, мээң-даа карактарывыстың чаштары төгүлген мындыг. Өөрээнде ыглаар, муңгараанда каттырар деп чүве ол-дур ийин. Тыва бижик төрүттүнгенин өөрүп, байырлап турувуста, комистиң кежигүннери сеңтүп келген, тыва бижиктиң кол чогаадыкчызы Пальмбахты өөрүшкү-биле өрү шывадаан турлар.

1930 чылдың алды айның 28 хүнү. Намның Төп Хоразында кижилер аңаа хүннерге дөмейлээр арга чок, онза хайымныг болган. Тыва бижикти чогаадырынга дузалажыры-биле ССРЭ-ниң комун намының Төп Хораазындан чоруткан эртемденнер, ол ажылга [illegible] тургускан Төп [illegible], кожууннар санында [illegible] бижик комистериниң даргалары болгаш оон-даа өске дыка хөй кижилер, ана бир-ле наадым-наадым.

Намның Төп Хораазынга бо хүн чугаалажыр айтырыг—Тываның бодунуң дылынга бижииниң төлевилелин өөренип көөрү—деп кааш, хуралды ажыттым. Эш Бегзижап аарыксай берген боорга, даргалап эртирдим он.

— Бо дугайында тыва бижиктиң кол чогаадыкчызы Александр Пальмбах сөс ап чүве чугаалаар-дыр—дидим.

Пальмбах кара самбыраның баарынга барып, таңныылга турган гвардейжи шериг ышкаш, ийи буттарын кожа баскаш, калбак баг курун, кеткен костюмун эде тырткаш, моюндуруунуң эң үстүү өөгүн чешкеш, боостаазын ажыды чөдүргеш, шала калчайыксай берген, бажын сыйбап чоруй, оң холунга чугай, солагайынга демги-ле кыдыраажын ыяк адыштап алгаш, ыңай-бээр көргүлээн аайы-биле:

— Чаа эштер!—деп эгеледи. Чыылган кижилерни көөрүмге, уппу чү-боду, карактары, а чамдык кижилерниң артында аксы-мурну илеткелчиде болду.

— Тываның бижииниң төлевилелиниң дугайында силерниң намның Төп Хораазындан тургускан Төп комистиң болгаш ССРЭ-ниң эртемденнериниң саналын чугаалаар сагыштыг кижи мен—деп, Пальмбах шуут-ла тыва дылга илеткеп үнду. Илеткелчиниң тывалап чугаалааны улам хүндүлелдиг болган.

— Тываның бижиин чогаадырда хамыктың мурнунда ССРЭ-ниң мурнунда бижик чок чораан, Октябрьның соонда бижиктели берген улустарның бижииниң үлегерин алган, оон кадына тыва дыл-домак түүрк үндезинниг болганын барымдаалап көрген—деп, уламчылады он.—Мынчангаш ук бижиктиң үндезини кылдыр чаарты кылып латинчиткен түүрк алфавитти барымдаалаан. Шак мындыг санал кандыг ирги? Бир эвес ындыг бодалды чүүлдүг дээр болза, бадылаарын дилээр-дир бис.

— Тываның хамык-ла кожууннарының арат чоннарының сөс, домаан шинчилеп көөрге, эң-не тускай болгаш хөй домактыг, өске дылдарның сөстери-биле холуп-бүлүвээн дыл хемчик кожууннарда боор-дур. Чижээ, оюн, салчак болгаш маадычоодуларның сөстерин алырга, Тываның тускай сөзү, ат-сыбы бар болза-даа, өске—моол ийикпе азы тадар сөстер-биле холушкан. Хемчик—Чадаана чурттуг чоннуң домаа арыг, үндезин тыва сөстер болур-дур деп чүвени бижик чогаадып тургаш база-ла барымдаалавас арга чок турган. Чижээ, тываларның хөй нуруузу чингине тывалап «балды» деп адаар турда, тожулар, салчактар, оюннар «сүге»—деп моолдап адаар. «Хөнекти» «доңгуу»—деп база-ла моолдап адаар, «шоолуг эвес», «пат» деп тывалаарының орнунга «хоюргуу» дигилээр. Мынчангаш, Тываның дыл дүрүмүн чогаадырда Хемчиктиң чонунуң чугаазын үндезин өзек кылдыр—дээн бис. Оон кадына, тыва бижиктиң үжүктериниң санын 29 кылдыр бадылап бээрин база-ла диледивис. Бир эвес үстүнде мээң кирген саналымның кол уун чүүлдүг дээр болза, бадылап бээрин диледим, чогум моон ыңай хоюглап болбаазырадырын, үжүглел, дыл дүрүмү чогаадырын Төп Хорааның даасканы-биле бистер база-ла дузалаар апаар бис—дигеш, Александр Пальмбах олуруп алырга, дыңнакчылар хенертен тура халааш:

— Хоо, кончуг-ла, билдингир-дир, херекте ана-ла чик-ле кынды—дивишаан, илеткелди диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле хүлээп алган.

Биче чапсар болганының соонда кижилерниң хөйү дам-на барган: чугаа-соот дээрге дүктүг ары-ла—үрүнейнип-ле турар.

— Бо хуралга тургускан тыва бижиктиң төлевилелиниң айтырыының чугулазын, төөгүлүүн канчап-даа санап четпес деп чүвени эргим эштерге чугаалаан хереэ бар деппе?—дээн каш сөс-биле, чапсар соонда хуралды эгеледим.—Кымда айтырыг, санал бар ирги?—дидим.

— Менде чүве бар апаарды, болур ирги бе?—деп комис кежигүнү Данчай-оол ковайып келди.

— Болур, болур! — дидим.

— Илеткелчиниң маңаа чугаалап турар бижик деп чүвезин түүрк дидир бе, азы латин дидир бе, шак-ла ындыг үжүктерге үндезилээр дейдир. Мен бодаарымга, черле кандыг аайлыг чүве боор, оон кайызынга-даа таарышпас кижи болгаш тур мен. Эрги хевээр моол үжүктерни, азы даңгыт номну ажыглаза канчап баар чүвел? Чоп, чаа бижик чогаадыры шорбаалыы сүргей чүве боор. Хемчиктерниң домаа таарыжыр, оюн, салчактарның таарышпас, ындыг-мындыг эгилээн, аңчыы сүргей чүвел, монар эштер, хи-хи-хи—дээш олуруп алды.

— Данчай-оолдуң саналы чаа эвес, шаандакы-ла ламаларның, дүжүметтерниң алгаашкынының иштинден алган сөстер ышкаш чүл. Моол бижикке удур эвес бис, ол тускай улустуң бодунуң дылының кырында, оларга билдингир эртем-дир. Ындыг болза-даа, тыва дылга таарышпас, моол сөс билбес кижилерге билдинмес бижик деп чүвени кым билбес боор. «Даңгыт ном» дээрге сарыг шажынның бижии-дир. Ону чүгле ийи-чаңгыс ламалар кыйгырар боордан кадына, кым билир боор. Ындыг турбуже Тываның бодунуң бижииниң төлевилелиниң чедер, четпези чүл деп чүвени чугаалажырының орнунга «моол», «даңгыт» бижик дугайында санал бээр, азы өскээр чугаалаарга, дөгээр чорукту мен-не хуумда кайгаар кижидир мен, бо дээрге харын-даа каргыс санал-дыр, ынчангаш бистиң сагыш-медерелививистен ону хөөгдеп үндүрзе чогуур—деп, Седбол саналдаарга, олурган кижилер диңмиттиг адыш часкаан. Сөзүн уламчылааш—эргим илеткелчиниң саналын бүрүнү-биле деткиирин база Тываның чаа бижиин өөренирими болгаш чоңга таныштырарымны, карак кызыл шырмаарымны хүлээндим—дигеш, Седбол өөрүнүң аразынга олуруп алырга, олар эжиниң саналын изиг-биле уткуп алганнар.

— Каям дарга, менде каш сөс бар апаарды—дигеш, шелээ-чөпшээрел-даа манаваай, Бак-Көк тура халыды.

— Чугаала, чугаала, бижик комизиниң кежигүнү-даа болгай сен—деп кагдым.

(Уламчылыг).

СЭКП ТК-нын Пленумунга уткуштур

ЧЫРЫТКЫЛЫГ КЕЛИР ҮЕНИҢ—КОММУНИЗМНИҢ ПИОНЕРЛЕРИ

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарышка Кызыл хоорайда киржип турарларның хуралы чоокта чаа болуп эрткен. Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының ажылының түңнелдерин болгаш моон соңгааргы сорулгаларны хуралдың киржикчилери чугаалашкан. Патриоттуг шимчээшкинниң киржикчилериниң хоорай хуралының материалдарын бо арында парладывыс.

Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш

(Профэвилелдериниң область чөвүлелиниң секретары эш Б. Токаревтиң илеткелинден)

Эштер! Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралы 1960 чылдың май 27-ден 30-ге чедир Москвага, Кремльдиң Улуг ордузунга болуп эрткен. Ол чөвүлел хуралды ВЦСПС болгаш ВЛКСМ-ниң Төп Комитеди чыылдырган.

...1960 чылдың май 27-де, эртенгиниң 10 шак... СЭКП ТК-ның Бирги Секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущев болгаш Коммунистиг партияның база Совет чазактың удуртукчулары чөвүлел хуралдың президиумунуң ложазынга бестүп келирге, олурушканнар туруп келгеш, динмиттиг болгаш үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны-биле, «Ура!» деп кыйгылар-биле оларга байыр чедирип уткааннар.

Коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилеринге Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң чедирген байырын СЭКП ТК-ның Президиумунуң Кежигүнү, СЭКП ТК-ның Секретары эш Ф. Р. Козлов номчаан. СЭКП ТК-ның байырын чөвүлел хуралдың киржикчилери динмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткуп, хүлээп алганнар. Коммунистиг күш-ажыл дээш патриоттуг чаагай шимчээшкинни партияның Төп Комитеди бодунуң байырынга бедик-биле үнелеп көрген болгаш чеди чыл планын чедиишкинниг күүседир, Совет күрүнениң экономиказын база культуразын улам ыңай хөгжүдер дээш демиселге ол шимчээшкинниң улуг ужур-дузалыын демдеглээн.

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарышты улам ыңай хөгжүдер талазы-биле сорулгаларның дугайында ВЦСПС-тиң даргазы эш В. Гришин чөвүлел хуралга илеткел кылган. СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш демиселге совет улустуң чедип алган улуг чедиишкиннерин эш Гришин тодаргай демдеглээн. Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш патриоттуг шимчээшкинде амгы үеде бистиң чуртувустуң 5 миллион ажыг ажылчыннары, колхозчулары, албан-хаакчылары киржип турар. Коммунистиг күш-ажыл бригадазының бедик адын 40 муң коллективтерге тывыскан, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп атты 100 муң ажыг ажылчыннар чедип алган.

Бо чылдың май 28-те СЭКП ТК-ның Бирги Секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущев чөвүлел хуралга чүве чугаалаан. Никита Сергеевич Хрущевтуң чугаазын чөвүлел хуралга олурушканнар улуг кичээнгей-биле дыңнааннар. Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш шимчээшкин болза, коммунистиг күш-ажылдың тиилелгезинге чедер бис деп Владимир Ильич Ленинниң төөгүлүг чугаазының херек кырында боттанылышкыны болуп турарын эш Н. С. Хрущев онзалап демдеглевишаан, патриоттуг ол чаагай шимчээшкинниң улуг ужур-дузалыын айыткан.

Улустар арасының байдалының айтырыгларын эш Н. С. Хрущев чөвүлел хуралга тодаргай чугаалаан. АКШ-тың дайынзырак идегеттериниң өнчүк-чөңгээлиг үүлгедиглерин чөвүлел хуралдың киржикчилери шыңгыы буруу шапкан болгаш Совет чазактың иштики база даштыкы политиказын изиг-биле деткээннер.

Коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкинниң 52 мурнакчыларынга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп бедик атты тывыскан, 2500 ажыг кижини медальдар-биле шаңнаан. Оон иштинде Тываның автосептелге заводунда коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири эш К. Кукаринни, «УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң саанчызы эш Сат Аламаны, Кызылдың № 1 чуьк АТК-зының чолаачызы эш Ю. Зюзинни, № 2 АТК-ның чолаачызы эш И. Беликовту, «Тыва даг-дүгү тудуг» комбинадында коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири эш Моңгуш Кодур-оолду, «Кызыл партизан» совхозтуң малчыны эш К. Оюнну, область типографиязында коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири эш А. Поповаларны «Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш» деп медаль-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму шаңнаан.

Улуг Ленинниң чагыын ёзугаар коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш чарышка бистиң областың ажыл-ишчилери база идепкейлиг киржип турар. Амгы үеде областа 1000 ажыг ажылчыннар составтыг 125 бригадалар бедик атты чедип алыр дээш чарыжып турар. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп атты чаалап алыр дээш шимчээшкинде 221 ажылчыннар киржип эгелээн. Амгы үеде областа 21 бригадаларга коммунистиг күш-ажыл бригадазы, 146 мурнакчыларга коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп аттарны тывыскылаан.

Кызылдың дааранылга комбинадында, область типографиязында, автоажыл-агый черлеринде бо патриоттуг чаагай шимчээшкинни калбартып турарын демдеглээр херек. Тыва автотрестиң эргелели (эш Антышев) коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының демдеглээр хүндүлел дептерин тургускан. Типографияның парлаар цегиниң ажылчыннары коммунистиг күш-ажылдың цеги деп атты чедип алыр дээш демисежип турар.

Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар, чурттаар, өөренир дээш шимчээшкинни удуртуп турарында улуг четпестерниң барын маңаа айтыры чугула. Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарышка ажылчыннарны, колхозчуларны улам хөй кииргиштирер дугайында чамдык черлерниң партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары ам-даа шыңгыы сагыш салбайн турар. Чижээ, бо бедик атты чедип алыр дээш шимчээшкинге Каа-Хем, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл районнарның колхозтарында, бүдүрүлге болгаш тудуг черлеринде чаңгыс-даа кижи кирипшейн турар.

Патриоттуг шимчээшкинни калбартыр талазы-биле ажыл Кызылдың ыяштан нарын эт-херекселдер бүдүрер фабриказында, тууйбу заводунда барык чорбайн келген. Алгы заводунда эштер Хүүрекпенниң, Юрьевниң, Гавриченконуң бригадалары коммунистиг ёзу-биле ажылдаарын, чурттаарын чыл бурунгаар шиитпирлеп алган турган. Баштайгы үеде ол бригадалар эки ажылдап келген. Ындыг болза-даа, заводтуң партия, профэвилел организациялары ол бригадаларның ажылынче кичээнгей салбааның түңнелинде ук бригадалар херек кырында тарап дүшкен.

«Коммунтудуг» трезинде партия организациязының секретары эш Гапонов, местокомунуң даргазы эш Лаукс олар коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарышты кошкак удуртуп турар. Трестиң 550 ажылчыннарының иштинде ол чарышта чүгле 7 кижи киржип турар. Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш патриоттуг шимчээшкинге чүгле бригадалар, цехтер эвес, харын бүдүрүлге коллективтери киришкен турар ужурлуг.

СЭКП ТК-ның июль Пленуму үлетпүрнүң болгаш транспорттуң эң чугула айтырыгларын чугаалажып көөр. Кызылдың № 2 чуьк АТК-зының, автосептелге заводунуң коллективтери СЭКП ТК-ның июль Пленумунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш боттарынга бедиткен хүлээлгелерни алгаш, эрестиг күүседип турарлар. Партия Төп Комитединиң Пленумунга төлептиг ужуражыр дээш хоорайның бүдүрүлгелери, тудуг болгаш транспорт организациялары чеди айларның планын июль 13-ке чедир күүседирин хүлээнген. Бо хүлээлгени күүседир дээш чарышты бригадалар, тус-тус ажылчыннар арасынга калбартыры эргежок чугула.

Чарышты хүн бүрү тодаргай удуртур

(Алгы заводунуң ажылчыны эш К. Хүүрекпенниң саналындан)

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынга СЭКП ТК-ның Бирги Секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын, Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарынга чөвүлел хуралдың киржикчилериниң Кыйгырыын кайгамчык улуг сонуургал-биле номчаан мен.

Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик атты чедип алыр дээш патриоттуг шимчээшкинге киржип турар мен. Коммунистиг күш-ажыл бригадазы деп ат дээш чарышка эрткен чылын бистиң заводтуң 4 бригадалары киржип турган. Ындыг болза-даа, заводтуң партия, профэвилел, комсомол организациялары ажылчыннарның патриоттуг шимчээшкинин тодаргай удуртпаан, ам-даа эреңгей удуртуп турар. Оон түңнелинде ол дөрт бригадаларның ийизи тарап дүшкен. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар, өөренир, чурттаар дээш патриоттуг чаагай шимчээшкинни хүн бүрүде тодаргай удуртуру, ол чарыштың киржикчилеринге практиктиг дузаны чедирери эргежок чугула.

Бистиң завод мооң мурнунда мурнакчы коллективтерниң бирээзинге санадып турган. Ындыг болза-даа, сөөлгү үеде бисте байдал элээн баксыраан. Бо чылдың май айның бүдүрүлге планын завод чүгле 86 хуу күүсеткен. Бир муң хөй кежин чыдыдып үрээн чорук күрүнеге улуг когарал болган. Бо четпестерниң бир кол чылдагааны чүгле дизе, ажылчыннар ортузунга масса-политиктиг ажылды сөөлгү үеде кошкатканында. Заводту чеди шактыг ажыл хүнүнче шилчидерде планнаашкынны шын эвес кылган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, техниканың ажыглалын экижидип тургаш, бо бүгү четпестерни дүрген узуткап болур аргалар бисте бар.

Мону чедип алырда коммунистиг күш-ажыл дээш чарышты ажылчыннар ортузунга улам калбартыры чугула. Бисте мурнакчылар эвээш эвес. олар коммунистиг ёзу-биле ажылдаар, чурттаар, өөренир дээш патриоттуг чаагай шимчээшкинде база киржип турарлар. Заводту мурнакчы бүдүрүлге коллективтериниң деңнелинге чедирер, майда чедир бердинмээн продукцияны июньнуң дургузунда бүдүрер сорулга бистиң мурнувуста туруп турар. СЭКП ТК-ның июль Пленумунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш чарыш алгы заводунда калбарып турар. Чеди айларның планын СЭКП ТК-ның Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир бүрүн күүседир дээш сорук кириишкинниг ажылдап турар бис.

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң Кыйгырыын бүрүн деткип, аңаа каттыжып, ында айыткан сорулгаларны амыдыралга боттандырарын хүлээнип ап тур мен. Коммунистиг күш-ажыл дээш чарышты тодаргай организастаарынга идепкейлиг киржир мен. Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп атты чедип алыр дээш чарышты калбартыр төлээде Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының материалдарын, аңаа Никита Сергеевич Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын массаларның ортузунга хандыр тайылбырлап таныштырары эргежок чугула.

Патриоттуг чаагай шимчээшкинни Коммунистиг партия, Совет чазак. Никита Сергеевич Хрущев бедик-биле үнелеп турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 52 мурнакчыларга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп атты тывысканынга, дыка хөй мурнакчыларны чазактың шаңналдары-биле шаңнаанынга мен база хөлчок өөрүп тур мен.

Патриоттуг шимчээшкинни улам калбартыр бис

(Аэропорттуң ужудукчузу эш А. Чимий-оолдуң саналындан)

Коммунистиг күш-ажыл дээш төөгүлүг шимчээшкин аэропорттуң ужудукчуларының болгаш өске-даа ажылчыннарының ортузунда база калбарган. Ол чаагай шимчээшкинде амгы үеде 6 экипаж киржип турар. Ужудукчулар эштер Есаловтуң, Кузнецовтуң экипажынга коммунистиг күш-ажылдың экипажы деп бедик атты бо чылдың эгезинде тывыскан. Ол экипаж чаалап алган бедик адынга төлептиг болуп, ай планын үргүлчү ажыр күүседип турар. Ужудукчу эш Есалов болгаш ооң кадайы эш Есалова Киевтиң ужар-чүүл институдунда заочно өөренип, шылгалдаларны чедиишкинниг дужаап турар.

Ужудукчулар эштер Куулар, Гипизубов, Самдругин олар коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик ат дээш чарышта киржип турарлар. Бистиң областың улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге ужудукчулар биче эвес рольду ойнап турар болгай. СЭКП ТК-ның удавас болур июль Пленумунга күш-ажылчы белек кылдыр июнь айның планын бо айның 25-ке чедир күүседирин ужудукчулар хүлээнип алган.

Партияның Төп Комитединиң июль Пленумунга төлептиг ужуражыр дээш мен болгаш мээң эжим ужудукчу эш Мельников бистер ужудуушкун бүрүзүнүң бот-үнезин 10 хуу чиигедирин, техниканың ажыглалын улам экижидерин хүлээнген бис. Бо хүлээлгевисти багай эвес күүседип турар бис. Бо чылдың чеди айларының планын СЭКП ТК-ның июль Пленумунга чедир күүседир дугайында Кызыл хоорайның бүдүрүлге, транспорт, тудуг черлериниң ажылчыннарының социалистиг хүлээлгезинге бистиң коллектив база каттышкан.

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың киржикчилерин келир үениң—коммунизмниң пионерлери, разведчиктери—деп, Никита Сергеевич Хрущев адаан. Шынап-ла бо патриоттуг чаагай шимчээшкинниң киржикчилери бистер кижи төрелгетенниң чырыткылыг келир үезиниң—коммунистиг ниитилелдиң разведчиктери, пионерлери болуп турарлар. Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш шимчээшкинге идепкейлиг киржири дээрге, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаары, политиктиг болгаш ниити билиин соксаал чокка бедидери, хөй-ниитиниң амыдыралынга мурнакчы киржири, хуузунда амыдырал-чуртталгазын үлегерлиг болдурары ол деп билип турар мен.

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң Кыйгырыын бүрүн деткип, аңаа каттыжып тур мен. Улустар арасының харылзааларының дугайын Никита Сергеевич Хрущев чөвүлел хуралга эң-не тодаргай чугаалаан. Төрээн Совет чазактың даштыкы болгаш иштики политиказын бүрүн деткип тур мен, эштер.

Совет Эвилелинге удур америк дайынзырак идегеттерниң өнчүк-чөңгээлиг үүлгедиглери мээң болгаш ужудукчу бүгү эш-өөрүмнүң эң-не ханы килеңнээшкинин хайныктырган. Америк дайынзырактарның ол дерзии болгаш бужар үүлгедиинге согуушкун кылдыр улам бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаар ужурлуг бис. Кажан херек апарза, америк дайынзырактарга болгаш оларның чалчаларынга өлүмнүг согуушкунну бээринге бистер, ужудукчулар, кезээде белен бис.

Совет кижилер дайынны күзевейн турар, чүге дээрге совет улус коммунизм тургузуушкунун калбартып турар деп, Совет чазактың баштыңы Никита Сергеевич Хрущев бүгү делегейге тодаргай дорт медеглээн. Ындыг болза-даа, кажан дайзын халдап келзе совет кижилер кортпас, дайзынга өлүмнүг согугну бээринге белен бис.

Бедик атка төлептиг болур дээш

(Кызылдың № 1 чуьк АТК-зында коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири эш В. Лепингинниң саналындан)

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың киржикчилери шынап-ла чырыткылыг келир үениң — коммунизмниң разведчиктери, пионерлери болуп турарын Никита Сергеевич Хрущев Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынга дыка-ла чептиг чугаалаандыр. Делегейниң ажылчы чоннарының улуг [illegible] болгаш баштыңчызы, Сов[illegible]лелиниң Коммунистиг партиязының үндезилекчизи, Совет күрүнениң тургузукчузу Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 90 чыл болган оюн таварыштыр бистиң септекчилер бригадазынга коммунистиг күш-ажыл бригадазының бедик адын тывыскан.

Бо бедик атка төлептиг болур дээш бистер бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап, хөй-ниитиниң амыдыралынга идепкейлиг киржип, өөренип турар бис. Ырак эвес келир үеде бистиң бригаданың кежигүннери ортумак болгаш дээди эртемни чедип алырлар. Коммунистиг күш-ажыл бригадазының кежигүннери бистер чүгле ажылга, өөредилгеге мурнакчы үлегер-чижээвисти көргүзер эвес, харын хуузунда амыдырал-чуртталгавыска, хөй-ниитиниң черлеринге бедик меделелдиг чоруувусту көргүзер, ажы-төлүвүстү үлегерлиг өөредир, кижизидер ужурлуг бис.

Чеди чыл планының ийиги чылының онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир, СЭКП ТК-ның июль Пленумунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш социалистиг чарышты калбартпышаан, бо чылдың майда планывысты 130 хуу күүсеткен бис. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң июль Пленуму үлетпүрнүң болгаш транспорттуң эң чугула айтырыгларын чугаалажып, шиитпирлээр болгай. Төп Комитеттиң июль Пленумунга белектиг ужуражыр дээш июньнуң болгаш июльдуң планын 140—145 хуу кылдыр бедик шынарлыг күүседирин хүлээнип алган шудургу ажылдап турар бис.

Коммунистиг күш-ажыл бригадазының кежигүннери бистер материалдарны, электроэнергияны камнаар, механизмнерни бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар дээш чарышты калбартып турар бис.

ХУУСАА БЕТИНДЕ ДООЗАР БИС

(Тываның автосептелге заводунда коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири эш К. Кукаринниң саналындан)

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп бедик ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының ажылынга киржир аас-кежик меңээ таварышкан. Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш патриоттуг чаагай шимчээшкинниң мурнакчы кижилериниң саналдарын, чөвүлел хуралга Никита Сергеевич Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын кайгамчык улуг сонуургал-биле дыңнаан мен.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары эштер Валентина Гаганова, Николай Мамай болгаш өскелер-даа чөвүлел хуралга санал бергеш, коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш чарышка киржиринче Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарын кыйгырганнар. Мээң удуртуп турар бригадам автомашиналарны септеп турар. Бригадага баштай 4 кижи турган. Ам бистиң бригадавыс 7 кижи составтыг кылдыр өскен. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаарын, чурттаарын, өөренирин 1959 чылдың апрельде шиитпирлеп алган бис.

Бодувуска алган бедиткен хүлээлгелеривисти чедиишкинниг күүседип шыдаан бис. Чижээ, автобус бүрүзүн хуусаазындан 30—35 хүн бурунгаар септевишаан, бир автобустуң-на септелгезинден 4 муң хире рубльдиң камналгазын чедип ап турар бис. Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш патриоттуг чаагай шимчээшкинге киржип эгелээн сөөлүнде бригаданың бүгү кежигүннери соруктуг өөренип кирипкен. Олар ортумак эртемни ажылчын аныяктарның кежээки школазынга чедип алырлар. Эрткен чылдың сентябрьда коммунистиг күш-ажыл бригадазының бедик адын бистиң бригадага тывыскан. Бо бедик атка кезээде төлептиг болуп шыдаар бис.

Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш шимчээшкинге ам чүгле бригадалар, цехтер эвес, харын фабрикаларның, заводтарның бүдүн коллективтери киржип эгелээн. Бо чаагай шимчээшкинге бистиң автосептелге заводунуң коллективи чүге киржип шыдавазыл? Мен бодаарымга черле киржип шыдаар. Улуг Ленинниң чагыын ёзугаар коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш чарышка киржиринче Кызылдың бүгү ажылчы чоннарын кыйгырып тур мен.

1960 чылдың июль 13-те СЭКП ТК-ның Пленуму ажыттынар болгай. Бүгү чурттуң амыдыралында ол чугула болуушкунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш бистиң бригадавыстың кежигүннери бедиткен, тодаргай хүлээлгени алгаш, ам эрестиг күүседип турар. СЭКП ТК-ның июль Пленуму үлетпүрнүң болгаш транспорттуң эң чугула айтырыгларын чугаалажып көөр. Партияның Төп Комитединиң июль Пленумунга күш-ажылчы белек кылдыр 2 автобустарны хуусаазындан 35 хүн бурунгаар эки шынарлыг септээр бис.

СЭКП ТК-ның июль Пленумунга төлептиг ужуражыылы

(СЭКП обкомунуң секретары эш А. Анкудиновтуң чугаазындан)

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң ам удавас болур июль Пленумунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш социалистиг чарыш областың үлетпүр бүдүрүлге, транспорт болгаш тудуг черлериниң ажылчыннарының ортузунда калбарган. Областың бүдүрүлге черлери бо чылдың баштайгы беш айларында 1 миллион хире рубльдиң продукциязын пландан ажыр бүдүрүп үндүрген.

СЭКП ТК-ның июль Пленумунга төлептиг ужуражыр дээш чарыштың мурнуку одуруунда коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары чоруп турар. Чижээ, Кызылдың дааранылга комбинадында эш Анна Хавратовага, «Тыва даг-дүгү тудуунуң» комбинадында эш Моңгуш Кара-оолга, Тываның автосептелге заводунда Константин Кукаринге удуртаан коммунистиг күш-ажыл бригадаларының кежигүннери, Кызылдың № 1 чуьк АТК-зында чолаачы эш Зюзин, «Тыва кобальт» комбинаттың тудуунда эш Сиямбиль олар СЭКП ТК-ның июль Пленумунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш хүн бүрүнүң нормазын 200 хуу ажыр күүседип, мурнакчы ажылдап турарлар.

Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынга эш Никита Сергеевич Хрущевтуң төөгүлүг чугаазы, ол чөвүлел хуралдың киржикчилериниң Кыйгырыы күш-ажылчы чаа-чаа чедиишкиннерже бистерни улам сорук кирип турар. Бистиң областа үлетпүр амдызында аныяк, бүдүрүлге черлери хөй эвес. Ындыг болза-даа, областың үлетпүрүнүң бүдүрүп турар продукциязы чоннуң хереглелдерин хандырарынга улуг ужур-дузалыг болуп турар. Бүдүрүлге черлери беш айларның планын ниитизи-биле ажыр күүсеткен-даа болза, чамдык бүдүрүлге черлериниң ажылында улуг четпестерниң барын бо хуралга демдеглевейн барып болбас.

Кызылдың алгы заводу, үлетпүр комбинады, ыяштан нарын эт-херекселдер бүдүрер фабрика бо чылдың май айның бүдүрүлге планын чедир күүсетпээн. Алгы заводу муң хире хөй кежин үрей кылып, күрүнеге улуг когаралды чедирген. Аъш-чем үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылында база улуг четпестер бар. Ол бүдүрүлгелерниң берип турар продукциязының шынары ам-даа чавыс, ылангыя кондитер кылыгларының шынары сөөлгү үеде элээн кудулаан болуп турар.

Кызыл хоорайның чамдык тудуг организацияларында техниканы чавыс бүдүрүкчүлүг ажыглап турар, оон түңнелинде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү чавыс, тудугнуң темпизи оожум. «Тыва тудуг» трезиниң № 2 тудуг-монтаж эргелелиниң ажылында хожудаашкын ам-даа үргүлчүлевишаан. Ажылда бар четпестерни чайладырынга, хожудап турарларны мурнакчыларның деңнелинге чедиреринге коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары шиитпирлиг рольду ойнаар ужурлуг.

Коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин ол чарышта киржип турарларның амыдыралының, ажылының бүгү адырларын хаара туткан турары эргежок чугула. Чарыштың дээди хевири болур ол патриоттуг чаагай шимчээшкинге чүгле бригадалар, цехтер, тус-тус мурнакчылар киржир эвес, харын бүдүрүлге черлери киржип болур. Чижээ, автосептелге заводу, дааранылга комбинады, область типографиязы ышкаш бүдүрүлге черлериниң коллективтери коммунистиг күш-ажыл дээш чаагай шимчээшкинге черле киржип болур деп бодаар мен.

СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир бо чылдың чеди айларының планын күүседирин хоорайның бүдүрүлге коллективтери хүлээнген болгай. Бо харыысалгалыг болгаш бедиткен хүлээлгени чедиишкинниг күүседир төлээде, социалистиг чарышты ажылчыннарның арасынга улам калбартыры, коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкинни улам-на нептередири эргежок чугула.

Хоорай тудуунуң талазы-биле Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилери бүгү ажылчы чоннарга Кыйгырыгны чоокта чаа хүлээп алган. Ол Кыйгырыгда айыткан сорулгаларны амыдыралга боттандырар дээш төрээн хоорайывыстың тудуун улам дүргедедир, чуртталга бажыңнарын, бүдүрүлге черлерин чогуур хуусаазында ажыглалга киирер, тудугнуң шынарын бедидер, бот-үнезин чиигедир, чуртталга бажыңнарын шынарлыг септээр ужурлуг бис. Бо дээрге, СЭКП ТК-ның июль Пленумунга бистиң дээре белээвис болур.

Япон улустуң улуг тиилелгези

☆ ☆ ☆

Америк империализмниң аштырыышкыны

☆ ☆ ☆

(Японияга июнь 15-тен бээр болган болуушкуннарның дугайын моон адаанда парладывыс)

Японияның төөгүзүнде кажан-даа болбаан чыскаалдар

ТОКИО. (СЭТА). Июнь 15-те 5.800 муң японнар «дем-биле хөделириниң хүнүнге»: ажыл соксадыышкыннарынга, митингилерге болгаш чыскаалдарга киржип, АКШ-биле чаа шериг эвилелин Японияга дегээр дээр оралдажыышкыннарга удурланып үнгеннер. Японияның демократтыг шимчээшкининиң дайын мурнундагы болгаш сөөлүндеги төөгүзү демиседиин идепкейлиг киржикчилериниң ындыг хөй санныг болганын билбес.

Шахтёрлар, дагжылар, металлургтар, химиктер, типографияларның ажылдакчылары болгаш өскелер-даа 24 шакта бүгү-ниити ажыл соксадыышкынын бөгүн чарлаан. Хоорай транспортунуң ажылдакчылары ажыл соксадыышкынын база чоруткан. Дыка хөй хоорайларда магазиннер хагдынган. Хуу демир оруктарның 91 профэвилелиниң ажыл соксадыышкынының түңнелинде чурттуң хөй кол-кол демир оруктарынга шимчээшкин соксаан. «Дем-биле хөделириниң хүнүнге» күрүнениң бүдүрүлге, албан черлериниң ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары идепкейлиг киришкен.

Ажыл соксадыышкыны-биле чергелештир чурттуң 800 ажыг хоорайларында ажылчы чоннарның митингилери эртип турар. Найысылалдың башкыларының профэвилелдиң кызыл туктарын болгаш лозуннарын туткан колонналары база хоорай чагыргазының болгаш транспортунуң ажылдакчылары Токионуң ажылчы чоннарының угуулга бижиктерни хүлээп алырынга чаңчыл болганы «Хибия» парыгынче дыка эрте чорупэгелээн. Ол митингиге чыылган 30 муң ажыг кижи япон улустуң күзел-соруун херекке ап көрбейн турар Кисиниң чазааның доп-дораан дүжерин, парламентини тарадырын болгаш «айыыл чок чоруктуң керээзин» күш чок болдурарын, Японияга Эйзенхауэрниң аян-чоруундан ойталаарын чаңгыс эп-сеткил-биле негеп турганнар. Найысылалдың бүгү төвүнге күчүлүг колонналар-биле чаптылгаш митингиниң киржикчилери боттарының негелделерин тутсуп бээри-биле парламентиже болгаш америк элчин черинче чорупканнар.

Ооң-биле кады найысылалдың херээженнериниң митингизиниң киржикчилери парламентиниң болгаш америк элчин чериниң чанынга база чыглып эгелээн. Япон иелерниң күзел-соруун илергейлевишаан, олар дайын белеткелиниң политиказын соксадырын чазактан база шиитпирлиг негеп турганнар.

Токионуң ажылчы чоннарының чыскаалдары, чарлааның ёзугаар, орай кежээге чедир үргүлчүлээн.

Чазак болгаш америк элчин чери чыскаалдың киржикчилери-биле ужуражырындан болгаш оларның негелделерин хүлээп алырындан мурнуку хевээр ойталаан. Парламентини, АКШ-тың Токиода элчин черин болгаш премьер-министр Кисиниң турар черин долгандыр полицияның отрядтары болгаш куяк-машиналар-биле камгалаарын күштелдирген.

АКШ-биле эвилелди өлүрүкчү чоруктуң дузазы-биле дөгеп турар

ТОКИО. (СЭТА). Токионуң кудумчуларында япон патриоттарның ханы төгүлген. Июнь 15-тиң кежээзинде япон парламентиниң чанынга чыскаалганнарже полиция халдаан. Ол чыскаалдың киржикчилери АКШ-биле чаа шериг керээзинге удурланып, Эйзенхауэрниң анаа баарын соксадырын, Кисиниң чазаан дүжүрерин болгаш парламентини тарадырын негээннер. Элээн каш кижи өлүрткен болгаш 450 ажыг кижи балыглаткан.

АКШ-тың президентизиниң хууда төлээлекчизи Хэгертиге удурланыышкынның соонда тудуп хоругдаан студентилерни хостаарын негээр дээш Токионуң университеттериниң 10 муң ажыг студентилери парламентиниң девискээринче чаза таварып эртерин оралдашкан, студентилерге удур фашисеырак идегеттерни чоруткан. Фашистиг хевириниң кедергей националисчи организациязының 100 хире кежигүннери олурган 3 чүък машиналары чыскаалганнарның аразынче кара маң-биле хөме таварып берген. Киленнээн студентилер фашистиг идегеттерге ойтур шавыышкынны таварыштырып, эжиктерни үрээш, тенниг сывырган демирлерни үзе-чаза тырткылааш, парламентиниң хериминиң иштинче чаза бузап кирипкеннер. Аңаа оларга 2000 ажыг полицейлер удурланып келгеннер. Ёзулуг соккулажыышкын-даа эгелээн. Кан бөрттер кеткен полицейлер карак чажы төгүлдүрер хейлерни салып, кандыг-даа ылгавыр чокка бүгү кижилерни арын-баштарынче докпактары-биле соп туруп бергеннер. Чыскаалганнарның аразынга дыка хөй аныяк кыстар база чораан. Оларның бирээзин полицейлер өлгүже соп, эттээннер. Он-он кижилер ханда борашкан чыткылаан. Чыскаалганнар камгаланыр дээш полицейлерни ыяш, даш-биле соп туруп бергеннер. Олар полицияның 20 чүък машиналарын ойтур октагылааш, өрттедипкеннер. Ынчалза-даа полиция артык күштүг турган, ынчангаш чыскаалганнарны арай боорда кызып үндүрер аргалыг болган.

Студентилер эргелелдериниң органнарының бүгү-япон федерациязының дыңнадыын ёзугаар алырга, ол ханныг сегиржип алыышкынга дөрт азы беш студентилер өлүрткен. Өлүрткеннерниң чогуур саны билдинмес. 300 кижилерни эмнелге черлеринче чорудкан.

Орай кежээ апарганда студентилер-биле эп-сеткил каттыжыышкынын илередир болгаш оларны араатаныг ёзу-биле аажылаанынга удурланыр дээш дээди өөредилге черлериниң 2000 ажыг башкылары парламентиниң чанынга чеде берген. Ол-ла черге хөй муң кижи киржикчилиг митинг болган. Аңаа чүве чугаалаан кижилер шуптузу полицияның үүлгедиишкиннерин соксадырын, өлүрүкчүлерни кеземчеге киирерин негеп, Кисиниң фашистиг корум-чурумунга удур ам-даа быжыг шиитпирлии-биле демисежиринче улусту кыйгырып турганнар.

Кисиниң чазааның ол кара-туразында үүлгедиишкини япон хөй-ниитиниң килеңнээшкининиң чалгыын үндүрген. Японияның социалистиг партиязы июнь 15-те ол ханныг үүлгедиишкинниң харысалгазы чазакка онаажыр деп медеглээн. Кисиниң чазаа дүшпээн, Эйзенхауэрниң келирин соксатпаан шаанда, парламентини таратпаан шаанда улустуң удурланыышкынныг шимчээшкини улам калбарар деп ук медегелде чугаалап турар.

Студент кыстарны өлүрген, чыскаалган чүс-чүс кижилерни эттепсоккан чорук болза, Кисиниң чазааның фашистиг үүлгедиишкини-дир деп Японияның профэвилелдериниң Төп чөвүлелиниң медегелинде демдеглеттинген.

Японияның Коммунистиг партиязы аңаа эң-не шиитпирлии-биле удурланган. Коммунистиг партия япон улусту улам сырый каттыжыышкын-биле демисежиринче кыйгырган болгаш япон коммунистер кезээде болгаш Эйзенхауэрниң анаа баарынга удур туюлунга чедир демисежир деп медеглээн.

Июнь 15-тиң орай кежээзинде кабинеттиң онза хуралы болган. Улуска удур кадыг-дошкун чорукту күштелдирер дугайында айтырыгны аңаа чугаалашкан.

Июнь 15-тиң дүнезинде полиция массалыг тудуп хоругдаашкыннарны кылган. Сөөлгү чыскаалдың 100 ажыг киржикчилерин тудуп хоругдаан.

Токиода байдал улам чидигленген

ТОКИО. (СЭТА). Японияның радиозунуң дамчыдып турарын ёзугаар алырга июньнуң 16-же дүнезинде министрлер кабинединиң дүрген чыылдырган хуралын Кисиниң тускай турар черинге эрттирген. Аңаа парламентиниң чанынга болган ханныг үүлгедиишкинни база аңаа холбаштыр президент Эйзенхауэрниң келир, келбезин чугаалажып көрген. Ол ышкаш чуртка онза байдалдың чарлаарының дугайында айтырыгны кабинет чугаалажып көрген деп журналисчи бөлүктер айыткан. Парламент чанынга июнь 15-те болган болуушкун болза, Японияга Эйзенхауэрниң келиринге удур улустуң шимчээшкининиң улам күштелиишкини идиглиг болур деп чазактың удуртукчулары түңнел кылганнар. Оон ужурундан америк президентиниң Японияга келириниң программазын база катап эде көөр деп шиитпирлээн.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ассошиэйтед пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Токиодан дамчыдып турары болза «ол ийи чурттарда байдалдар өске-даа болза, чүвениң байдалы Япония ийиги Корей апаар чадавас кылдыр өскерилген... Эйзенхауэрниң анаа баарынга чаа айыылдың диргелип келгени чигзиниг чок».

Токиода улуг өөрүшкү

ТОКИО. (СЭТА). Июнь 16-да бүгү Токиога кажан-даа туруп көрбээн өөрүшкүлүг чүүл болган.

Японияга келбезин Эйзенхауэрге дилээр деп япон чазактың шиитпирлээниниң дугайында медээни япон парламентиниң бажыңын долгандыр чыскаалыпкан турган студентилер болгаш профэвилел кежигүннери улуг сеткил-ханыышкын-биле дыңнааннар. Чыскаалганнар өөрээш ырлажып, танцылап турганнар.

Япон чазактың шиитпирин Японияның бүгү радиостанциялары шуптузу ол-ла дораан дамчыткан.

Япон солуннар ол медегелге холбашкан чүүлдерлиг тускай номерлерни үндүрген. Ол чаа медээни дыңнаарынга четтикпейн турган найысылалдың чурттакчылары солун садыглакчыларындан солуннарны шууттада ушта тырттып ап турганнар.

Премьер Кисиниң корреспонденттер айтырыгларынга харыылаарыңле парлалга конференциязын эртирип турган бажыңын болгаш парламентиниң бажыңын чыылган чон шуут бүзээлепкен турган. «Эйзенхауэрниң анаа баарындан ойталааның дугайында медээни он-он муң чыскаалганнар динмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткаан. Кисиниң чазаа дүжүрер! Айыыл чок чоруктуң керээзи күш чок болзун! Парламентини доп-дораан тарадыр!—деп, олар хары угда алгыржып турганнар.

Студентилерниң бот эргелелиниң органнарының Бүгү-япон федерациязының парлаан медеглелинде: ол шиитпир болза демократтыг шимчээшкинниң улуг тиилелгези, Японияда америк тергиидээлге, Японияның чагырыкчы бөлүктериниң чорудуп турары антинационалчы политиказынга согуг деп үнелеп көрген.

Чүгле Кисиниң чазаанга удур эвес, харын-даа америк империализминиң тергиидээшкининге удур улустуң массалыг шимчээшкининиң күштүг болганының ужурундан япон чазаа ындыг шиитпирни үндүрген деп Японияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чингине секретары Миямото медеглээн. Эйзенхауэрниң анаа баарын соксаткан чорукту америк империализмге удур япон улустуң демиселиниң улуг тиилелгези болур дээрзин демдеглээш, Японияның Компартиязының Чингине секретары—ам япон улус Кисиниң чазаан дүжүрери дээш, парламентини тарадыры болгаш «айыыл чок чоруктуң» япон-америк керээзин узуткаары дээш демиселин уламчылаар ужурлуг деп медеглээн.

Австри фабриканың ажылчыннары Н. С. Хрущевту чалаан

ВЕНА. (СЭТА). Австрияда бир эң улуг «Хосталга» деп фабриканың бүдүрүлге чөвүлелиниң чазакка чорудкан дилээн бижээн чагаазын «Санкпельтенер нахрихтен» солун парлаан. Н. С. Хрущевтуң Австрияны кезип көөрүнүң программазынга ооң Санк-Пельтена хоорайга келирин база айтырын чагаада чазактан дилээн.

«Хосталга» фабриканың бүдүрүлге чөвүлели Н. С. Хрущевка моон адаанда уткалыг чагааны чорутканын чазакка медеглээн:

«Бистер Силерниң Австрияга кээр деп турарыңарга байыр чедирбишаан, чуртка аас-кежиктиг чорукту кылырыңарны чүректеривистиң ханызындан күзеп тур бис. Ооң-биле кады Силерниң нейтральдыг Австрияга келириңер ийи улустарның аразынга бот-боттарын эки билчиринге деткимче болуп, тайбың дээш демиселге чаа базым болурунга бүзүреливисти илереттививис. Силерниң бүгү-ле чалаашкыннарны хүлээп ап шыдавазыңарга хараадавышаан, Австрияга боттарыңарның чоруп турарыңарның үезинде Санк-Пельтена хоорайга доктаагаш, бистиң-биле ужуражырыңарны дилеп тур бис».

МЕЖДУНАРОДНАЯ КНИГА

Варшавада делегейниң 5-ки ном ярмарказы ажыттынган. Ында 21 чурттардан 139 ном үндүрер черлер болгаш фирмалар киржип турар. Ниитизи-биле ярмаркада дөртен муң хире ном делгеттинген.

Чурукта: Совет номнарны делгээн делгиирниң чанында.

Фотозу Польшаның Төп фото агентилелинни.

Де Голльдуң чугаазы

ПАРИЖ. (СЭТА). Президент де Голль чоокта чаа Францияда байдалдың болгаш алжир айтырыгның дугайында радио база телевидение дамчыштыр чүве чугаалаан.

Де Голль бодунуң эрге-чагырганга келгенинден бээр эрткен ийи чылдарның дургузунда бодунуң ажыл-чорудулгаларының түңнелин кылбышаан, дайыннарның таварыштырган уреллишкиннерин Франция катап тургузар аргалыг болган деп чугаалаан. Ынчалза-даа ол «эрткен чылдарның бергелериниң зар-берге уржуктары нацияга базыышкынын кылырын оралдажып турган» болгаш эрге-чагырга быжыг туруш чок болганындан ийи чылдар мурнунда чуртка хамааты дайынның үнеринге четкен турган деп медеглээн. «Улуг болгаш күштүг политиканы чорудары эрге-жок чүгүла» деп көрген күжениишкиннерниң түңнелинде «деңневирлиг чорук катап тургустунган болгаш кудулап бадыышкынны доктааткан» деп президент демдеглээн.

Ол чорукту французтарга таварышкан каражаларның нүүрүнде чедип алыр аргалыг болган деп де Голль уламчылап медеглээш, бир эвес Франция кудулап бадыышкынны күзевес дээр болза ол улуг индустриалдыг күрүне болурун чедип алыр ужурлуг деп чугаалаан. Президент оон ынай Францияның үлетпүр хөгжүлдезиниң дугайын, ооң энергетиктиг курлавырларының дугайын чугаалаан.

Президентиниң чугаазының ийиги кезээ алжир айтырыгга тураскааттынган. Алжир улустуң бот баш миннип шиитпирлеттинер эргезин тооп көөрүнге үндезилеттинген бодунуң политиказын ол база катап бадыткаан.

Де Голльдуң чугаалааны болза: «130 чылдарның дургузунда тургустунуп келген ындыг айтырыгны мынчаар дүрген шиитпирлеп болур дээрзинге кажан-даа бүзүревейн чораан мен. Ынчалза-даа боттуг шиитпир кажан-даа ындыг чоок туруп көрбээн боор деп бодаар мен. Алжирге тайбыңны тургузарының тодаргай болгаш билдингир оруун сентябрь 16-да айыткан. Ол шиитпирни чазак хүлээп алган болгаш парламент чүүлдүг деп бадылаан. Акы-дуңмалыышкыларның аразынга өлүржүрүн болдуруп турар дайынче чүткүп турар кижилер ам-даа оон ойталап турар болбайн аан. Ынчалза-даа мооң мурнундаазындан дөрт катап эвээш кижилерниң ам хүннүң-не ында өлүп турарының барымдаазы тодаргай апарган. Ол ышкаш алжирлерниң тускайлаң чоруун боттарының шиитпирлээри—ол нарын болгаш аар-берге чоруктан үнериниң барачаңгыс болдунгу дег аргазы ол дээрзин кайда-даа маргышпайн турары кол чүүл». Алжир национал шимчээшкиниң удуртукчуларынга бодунуң кыйгырыын катаптааш, президент мынча деп чугаалаан: «Ам-даа үргүлчүлеп турар тулчуушкуннарны соксадырының аргазын тывар дээш, чепсекти чогум канчаарыл, дайынчыларның салым-хуузун канчаар хандырарыл дээрзиниң дугайында айтырыгны шиитпирлээр дээш оларны мында манап турарывысты оларга медегледим. Ооң соонда шиитпир чүгле алжир улустан хамааржыр апаар».

Де Голль чугаазының төнчүзүнде алжирлер «Франция-биле эвилелге чөпшээрежир болгаш эвилел чурттар-биле кады ажылдап тургаш, алжирлерниң Алжирин амгы үениң акы-дуңмалышкы чурту болдурарын бот-тандырар» дээрзинге идегеп турарын илереткен.

Эмин эртир айыылзыныышкын

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агентилелдиң корреспондентизиниң Маниладан дамчытканын ёзугаар алырга, АКШ-тың президентизи Эйзенхауэр июнь 15-те Филиппиннерниң президентизи Гарсиа-биле ужурашкан.

Ийи президентилер «филиппин америк айтырыгларны» чугаалажып көргенин чугаалажыышкыннар дугайында дыңнадыгда демдеглээн. Ол ышкаш филиппин шеригни —амгы үениң чепсээ-биле» хандырарының дугайында айтырыгны база чугаалашкан деп корреспондент айыткан.

Филиппин полиция болгаш Эйзенхауэрниң камгалакчылары филиппин кижи бүрүзүн-не президентиниң амытынынга халдаар дээн чүве дег кылдыр эмин эртир айыылзынып көрүп турарын, ында айыткан. Июнь 14-те Маниланың бир бөлүк чурттакчылары Эйзенхауэрниң машиназынга чоокшулап чеде бээрге, полицейжилер ол-ла дораан президентиниң автомобилиниң чанынга дүвү-далаш-биле мөгүдеп халчып чеде бергеннер деп Рейтер агентилелдиң корреспондентизи медеглээн. «Олар карак чажы төгүлдүрер хейни бичии-ле болза тарадыптар часканнар» деп корреспондент бижээн.

Июнь 15-те бир-ле филиппин кижи Эйзенхауэрниң олуруп алгаш эртип бар чораан автомашиназынче холунга улуг чагаа хавы тудуп алгаш чоокшулап чеде бээрин оралдашкан. Аңаа хептер кеткен айыыл чок чоруктуң хайгааракчылары ол кижи автомашинага чоокшулап четпейн чорда-ла сегирип алганнар деп Рейтер агентилелдиң корреспондентизи медеглээн. Ону озалааш черге аппаргаш, ында чепсек чор боор деп каразааш, ужеп турганнар.

Шериг үймээни кылыр дээн оралдажыышкын

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Сан-Луис можуга болган шериг үймээниниң дугайында кургаг чер шериглериниң кол командылакчызы Торансо Мочтеро июнь 13-те медеглел кылган. Ооң сорулгазы болза президент Фронтисиниң чазаан дүжүргеш, чуртка шериг диктатуразын тургузары болуп турган. Сан-Луис можуга болган үймээнни баскан дээрзин дыңнадыгда айыткан. Үймээнниң кол-кол киржикчилерин, олар-биле кады ийиги (адыы) армияның командылакчызы генерал-лейтенант Мауриси Гомести тудуп хоругдаан. Оларны шериг трибуналының судунга киирер. Үймээнчилерниң чамдыызы чаштына бергеннер.

Чурттуң чепсектиг күштери бүрүнү-биле чазакка шынчы болганының ужурундан үймээнниң айыылдыг чоруун болдурбайн барган деп дыңнадыгда демдеглээн.

Күш-культура болгаш спорт

Хол бөмбүүнүң область маргылдаазы

Маргылдааның ийиги хүнүнде тус-тус командалар команда аайы-биле «Совет Тываның беш чылы» стадионга эртенгиниң 10 шактан эгелеп, оюн эгелегиже чедир боттарының удурланыкчыларынга уттурбас дээш шыңгыы белеткенип турган.

11 шак. Баштай-ла бирги шөлге эр улустуң Эрзин биле Таңды районнарның командалары ужурушкан. Оюннуң бирги чартыында эрзинчилер Таңдының командазын үр-даа болбайн 15:7-ге уткан. Ийиги оюнда таңдычылар оюннуң темпизин дүргедедип, удурланыкчыларын 10 санга удуп алганнар. Үшкү оюн изиг тулук демиседе, сан 14:14. Таңды командазы эрзинчилерниң хос черлерин ажыглап тургаш, баштайгы тиилелгени чедип алган.

Ийиги шөлге Чөөн-Хемчик районну биле «Динамо» командазы таварышкан. Күш талазы-биле деңэвес болза-даа чөөн-хемчикчилер ол команда-биле 1—1 утчуп алыр аргалыг болган. Көрүкчүлерниң болгаш ойнакчыларның идегели чаңгыс М. Ооржакка (Чөөн-Хемчик) турган. Ийиги оюнда ол чараш, күштүг кагыышкыннарны кылгылаан. Ынчалза-даа түңнел үшкү оюнда динамочулар камгалалды күштелдирипкенинден ол чедиишкиниг ойнап шыдавайн, командазы чүгле 4-ле санга уттурган.

Барыын-Хемчик районну «Трудовые резервыныц», Чаа-Хөл Тес-Хемниң, «Буревестник» Сүт-Хөлдүң, Өвүр Улуг-Хемниң болгаш спорт школазының оолдары Каа-Хемниң командаларын түс-тузунда утканнар.

Кызылдың «Труд», «Урожай» командаларының ужуражыышкыны көрүкчүлерниң сонуургалын кедирген. Кайы-даа командалар техника талазы-биле белеткелдиин көргүзүп, 1—1 удушкаш, үшкү оюнда мячик дээш демисел элээн үр үргүлчүлээн. Бодунуң удурланыкчыларының кошкак черлерин ажыглап тургаш, трудчулар 15:11-ге удуп алыр аргалыг болган.

Стадионнуң чөөн талакы чартыынга херээженнер командаларының ужуражыышкынынга Каа-Хем Бии-Хемниң, «Динамо» «Буревестниктиң», «Буревестник» Улуг-Хемниң командаларын уткулап алгылаан.

Хүннүң ийиги чартыында маргылдаа 6 шакта эгелээн. Көрүкчүлер бирги шөлге «Буревестник» биле Таңды районнуң командаларының ужуражыышкынын көөр дээш шөлдү долгандыр чыглып келгеннер. Бо ийи команда баштай 15:13 санга бир-бир удушкан. Таңды командазы дүүнгүзүнден-даа артык, бөгүн черле шору ойнап турлар деп, көрүкчүлер оларны мактап, ооң удуп алырын күзеп турганнар. Ынчалза-даа оюннуң эгезинден эгелээш буревестниктер темпини дүргедедип, санын 8:3 кылдыр бергеш, шөлдү солуп алганнар. Олар ол-ла хевээр дүрген, кашпагайы-биле ойнааш 15:7-ге төндүрүп, ниитизи-биле 2:1-ге уткан.

Спорт школазының оолдары оюннуң эгезинден эгелээш темпизин дүргедедип, Чөөн-Хемчик районнуң командазын 2:0 санга удуп алган. Сүт-Хөл биле Тес-Хем районнарның аразынга болган ужуражыышкын чидиг демиселге эрткен. Бирги оюнда Тес-Хемниң командазы оюнун 14:14 кылдыр деңнештиргеш, ол-ла хевээр 16-га удуп алган. Ийиги ужуражыышкында сүт-хөлчүлер бар аргаларын ажыглап, көрүкчүлерниң алыш часкаашкыннарынга хей-аът кирип, эң ылаңгыя О. Сюр-оол мурнуку шугумунга келдириг бүрүзүн бүзүрелдиг-биле мегелеп, киир шаап тургаш, 4-ле санга уткан.

Түңнел үшкү оюнда кайы-даа командалар камгалалды дыңзыдып, полчы бүрүзү дээш демиселди күштелдирген. Оон уламындан сан элээн үр деңнештир чоруп келген. Оюн үезинде ийи командаларның кайзы удары деп чүвени шиитпирлээри берге. Сан база катап 14:14 апарган. Сүт-Хөл районнуң командазы оюннуң сөөлгү минуталарын частырыг чок, эки ойнааш удурланыкчыларын ол-ла санынга удуп алган.

Ол-ла командаларның сөөлүнде «Урожай» Өвүр районнуң болгаш Улуг-Хем Каа-Хемниң, Барыын-Хемчик Чаа-Хөлдүң командаларын удуп алган. Эрткен чылын областа бирги черни алган «Труд» командазының «Динамо» биле ужуражыышкынын көрүкчүлер улуг сонуургал-биле көөр дээш шөлдү долгандыр чыглып келген. Ынчалза-даа көрүкчүлерниң ол сонуургаан күзелин «Труд» командазының ойнакчылары бадыткап шыдавайн 2:0 санга уттурган.

«Динамо» командазының херээженнери Бии-Хем командазын 2:0 санга удуп, аштырыышкын чок бирги черде чоруп турар. Ынчаарга «Трудтуң» херээженнери Каа-Хемниң командазын удуп алыр аргалыг тургаш-ла уттуруп алганнар.

Эр улустуң «Буревестник», «Динамо» болгаш Барыын-Хемчик районнуң командалары аштырыышкын чок областың хол бөмбүүнүң бирги чери дээш демиселди уламчылап турар.

Маргылдааны чорудуп турар судья коллегиязының составында улуг четпестер бар. Чүл дизе, командаларның ужуражыышкыннарын маргылдааның киржикчилери судьялап турары-биле болганчок-ла маргылдаалыг айтырыглар тургустунуп турар.

А. КУМАЯК.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ 30 чылы» (Улуг залга):— **«Хылыш болгаш роза чечек»** (Меч и роза») 12.2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда. **«Энии, Москва»** («Здравствуй, Москва)—эртенгиниң 10 шакта.

«ВЛКСМ 30 чылы» (Биче залга): **«Частырыглар ортулуу»** («Остров ошибок») —1,11,3 шактарда. **«Өскениң уруглары»** («Чужие дети») —5,7,9 шактарда.

«Каа-Хем»: **Мультипликация**—10 шакта. **«Кижи эттинип чазалыр»** («Человек меняет кожу») —11.15, 1.15, 5.15, 7.15 шактарда. **«Шупту чүве оруктан эгелээр»** («Все начинается с дороги»)—3.15, 9.15 шактарда.

«Восток»: **«Координаты неизвестны»**)—11,1 шактарда. **«Кабулчу»** («Кабулиец») — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«Летний»: **«Рита»**—1,3 шактарда. **«Улуг Карузо»** («Великий Карузо») —5,7, 9 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДАН

КАПИТАН Дабач
КАПИТАН ДАБАЧ

деп кинону көрүнер.

Кызыл хоорайның Кочетов кудумчузунда № 5, Шевченко кудумчузунда № 29 болгаш Заозерная кудумчузунда № 20 магазиннерде немелде дежурный магазиннерни организастааның Кызылдың горпозу бүгү хереглекчилерге дыңнадып тур. Ук магазиннерниң шуптузу эртенгиниң 7 шактан эгелээш кежээкиниң 11 шакка чедир ажылдаар болгаш 4 шактан 6 шакка чедир дыштаар, дыштаныр хүнүнүң мурнунда хүнү—средада эртенгиниң 7 шактан эгелээш кежээкиниң 9 шакка чедир ажылдаар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда килдистериниң 23-54, харысалгалыг секретарының 37-13, кедээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00827. Чагыг № 1301. Культура эргелелиниң типографиязы.